

The image shows the front cover and spine of an antique book. The cover is decorated with a marbled paper pattern in shades of blue, black, and gold. The spine is bound in a dark, textured material, possibly leather or cloth, and features gold-tooled lines and text. The text on the spine is in a serif font and is gold-colored.

Politikai  
röpiratok

24.

24  
169

**JELENTÉSE**  
**PEST PILIS ÉS SOLT**  
**T. E. MEGYÉK'**  
**18<sup>39</sup>/<sub>40</sub> ÉVI**  
**ORSZÁGGYÜLÉSI**  
**KÖVETEINEK.**

2

*Pesten, 1840.*

**Trattner és Károlyi betűivel,**  
nyomattatott angol vas-sajtón.

Faint, illegible text at the top of the page.

DE BALLAGI GÉZA.

Faint, illegible text at the bottom of the page.

## *Tekintetes Karok és Rendek !*

**E**gy nemzetnek, melly a' nagyság és erő csirájit magában hordozza, jövőndő kifejlődése feletti intézkedéseiben részt venni, még akkor is, midőn ezen rész a' polgári állomány hatalmi lépcsőzetének nem olly fokán áll, mellyen állani kellene, még akkor is, midőn korántsem az aratás reménye, hanem bárha a' jövőndőt magában foglaló vetemény alá a' földnek szükséges elkészítése foglalatoskodtatja a' nemzetet, részt venni mint képviselő: de részt venni épen akkor, midőn a' nemzet az ősi szokások, és törvények nagy részét, a' jelen és jövőkor kívánatához képest legalább a' fenálló formában elégtelennek ismeri, és a' jobb jövő felé a' törvény ösvényén új utat keresi; a' polgári pályák között mindeniknél bár ha nem könnyebb, bizonyára a' legdicsőbb.

E' dicső pályára hivott fel bennünket alólirtakat a' tekintetes Karok és Rendeknek kegyes bizodalma, e' dicső mindenkor a' biztos lépcsőnkénti előhaladás felé irányzott pályán, melly meggyőződésünkkel egyedül egyeztethető, tartottak meg kegyes utasításaik; 's miután a' követ nem teljes hatalmú biztosa, hanem csak megbizottja küldőinek, azt, hogy meggyőződésünket lelkesedéssel követhettük, 's hogy épen e' meggyőződésben találhattunk új erőt a' legközelebb lefolyt országgyűlésének sokszor zsibhasztó körülményei között, egyenesen

és egyedül a' Tekintetes Karok és Rendek bölcs és álhatatos elhatározott akaratjának kell tulajdonítani; mellyre támaszkodva, erősen állánk nem csak úgy mint egyes polgárok, hanem úgy is mint megbízóink akaratját teljesítő képviselők.

Most midőn e' pálya megfutva, és az Országgyűlése befejezve vagyon; midőn ismét a' Tettes Karok és Rendek előtt állunk, és választásunk, 's a' mostani pillanat között, közel egy évnek történetei fekszenek, illő, sőt kötelesség megemlékeznünk az országgyűlési történetekről; és miután a' Tettes Karoknak és Rendeknek, mint követek, útasításainknak egyes esetekben miképen lett teljesítéséről eddigi részletes tudósításainkban számot adánk: meg fogják engedni, hogy az Országgyűlési történeteket közönséges nézetek alá foglalva, a' nemzeti életnek ez Országgyűlésén tapasztalt közönséges mozgalmait elősoroljuk.

A' mostani kornak jelszava: a' *haladás*; és ez jelszava világszerte; a' mult kor bölcsei, a' tudomány ösvényén kimerithetlen kincseket halmozának fel, és ezeket a' mostani kor mindinkább szaporitá; de a' mult korban a' tudomány kincsei parlagon hevertek könyvtárokban, 's legfeljebb oskolai vitatkozások tárgyai valának; alig találkozott egy két nemzet az europai szárazon, melly azon kincseknek a' közéletben hasznát venni tudta vagy kívánta volna. Az újabb kornak volt azon dicsőség felhagyva, hogy az érdekeknek szabad nyilatkozást szerezve, a' népek képviseleti gyűlésein

azon igazságokat, mellyeket a' tudomány elvként felállított, köztanácskozás tárgyául tegye, és a' polgári köz állományra, és polgári társas életre alkalmazza. — *Egyesíteni a' közérdeket az által, hogy jogot, házat adunk azoknak, kiktől azt a' mult kor megtagadá, és ekép egy családba egyesítve a' polgári társaságot, módot és alkalmat szolgáltatni, hogy minden egyes tagja e' nagy családnak erejét, mellyet magában érez, boldogságának és jóllétének előmozdítására akadály nélkül használhassa; sőt ott, hol egyes elkülönözött erők, nagy czélok kivitelére nem elégségesek, köz intézetek 's törvényes kedvezések által központosítani azokat.* Ezen eszmék mozgatják Európának minden nemzeteit, és valamint nagyobb kisebb erőszak akadályozá a' nemzet életének azon czélokra irányzott kifejlődését, úgy vala a' visszahatás is mérsékelve, mellyet a' történetek bizonyítanak.

Mi magyarok is, kik ezer év óta, az europai nemzetek családjához tartozunk; kik nem ritkán elhatározó részt vevénk testvéreink köz állapotjában, nem maradhatánk elszigetelve az europai kifejlődés mozgalmaitól; 's ha bár egy ideig a' többi európai nemzetekkel egyformán serény lépést tartani, azon sokféle viszontagságok között, mellyeket reánk előbb az egyenetlenség, utóbb a' török iga vont, nem bíránk is: kipótolta ezen hátramaradás hiányait az: hogy most a' többi nemzetek tapasztalásait hasznunkra fordíthatjuk, 's kevesebb hibákon keresztül mint ők, ugyanazon pályán.

mellyet ők már előttünk megtörttek, az elhaladottakat el is érhetjük; és annyival szerencsésebbek vagyunk azoknál, mert nálunk azt, mit máshol az érdekek egybeütkezésére vívott ki, a' felvilágosodás és józan köz értelem indult megszerezni.

Hanem az előrehaladásnak alapja: *a' jelennek biztos állapotja*; és akkor, midőn más nemzetek egyedül a' jövőre függesztve pillanatokat, akadály nélkül emelik vagy díszesítik, vagy terjesztik a' polgári állomány épületét, nekünk gyakran küzdeni kell, hogy szét ne rontassék az, a' mit polgári állományunk épületében alapnak hiszünk; és ezen küzdések a' multa viszik vissza figyelmünket, kényszerítenek bennünket a' már meglévőnek megőrzésére fordítani azon erőt, mellyel örömet tovább építenék, — és valamint az 182<sup>5</sup>f<sub>7</sub>-ki Országgyűlésnek, úgy ezen Országgyűlésnek is olly sérelmekkel kellett már kezdetben foglalatoskodni, mellyek iránt a' tanácskozások ha szerencsés véget nem értek volna, minden előhaladási munka nem lenne képes azon kárt helyreállítani, melly az állomány alapján történhető vala.

Az 183<sup>2</sup>f<sub>6</sub>-diki Országgyűlés óta az 1839-dik évi Junius 4-dik napjáig három zivatáros évek folytak le a' nemzet életéből; 's a' mult országgyűlésre összejövénk, midőn több hazánkfiai hűtelenségi vagy becsületvesztési vádak alatt, — mások pedig felségsértési, vagy hűtelenségi vád következtében fogságban valának; — gróf Ráday Gedeon az Országgyűléseni megjel-

néstől eltiltatott; — Kövár vidéke meg sem hivatott; — Tolnának, Közép-Szolnoknak és Krasznának követői meg nem jelentek, — a' főrendi táblának több tagjai királyi leveleket nem kaptak; — az 1837<sup>é</sup>: 21-ik törvény által visszacsatolt részek tetleges visszacsatolása pedig eszközölve nem volt. Illy nehézségekkel kellett a' nemzetnek mindjárt kezdetben megvívni, — és valójában, ha csak azon kölcsönös ingerültséget tekintjük is, mellyet a' szóllás törvényes szabadságán ejtett, és ezekkel kapcsolatban álló sérelmek a' nemzet és kormány között szültek, és három évek lefolyása alatt folyvást neveltek: ezen és több hasonló nehézségeket rendkívülinek méltán lehet mondani, kivált az Országgyűlésének első hónapjaiban, midőn minden remény, minden kilátás a' csomónak jó móddali feloldhatására elenyészve, 's az idő még új áldozatokat kívánni látszott. Illy körülmények között az Országgyűlésének elején, bár voltak egynémelleyek, kik a' multat feledni, 's csak haladni kívántak volna; kik egyedül az ugy nevezett anyagi engedmények útján reménylők a' nemzet boldogságát eszközölhetők: komolyan szólni nem lehetett, mert az annyiszor emlegetett anyagi engedményeknek maguknak is biztosításra van szükségük; haladni pedig akkor, mikor a' jelen még biztosítva nincs, csak a' bizodalom azon nemének segedelmével lehet, mellyet a' gyengébb az erősebbnek jó akaratjában helyeztet.



Minden előhaladási, úgy szinte a' sérelmek orvoslására czélzó tanácskozásaiban a' rendi táblának hathatós pártolói valának a' fő rendi tábla azon tagjai, kik az említett táblánál bár igen gyakran kisebbségben maradva, soha nem csüggedő erővel újították a' törvény és előhaladás melletti vitát.

De azon férjfiak is kik jó Fejedelmünkhöz részszerint születés, részszerint hivatalaiknál fogva legközelebb állanak, általlátták magos hivatásuk azon feladatát, hogy a' kormánynak mindenek előtt a' közbizodalom helyreállításán igyekezni első kötelessége; — általlátták hogy a' kormány érdeke bármi viszonyban tekintessék is, magyar országhoz képest nem lehet: folytatni azon ingerült állapotot, mellybe a' nemzetet a' legközelebbi évek történetei meritették; — általlátták hogy az egész Monarchia az erőnek és hatalomnak teljes mértékét elérni csak akkor fogja, ha azon erők, mellyek Magyarországbán szenderegnek, teljesen ki lesznek fejtve; — általlátták, hogy ezen Országgyűlésen a' kormánynak a' nemzettel kibékülni, egyszersmind pedig a' kifejlődés útján is, mind anyagi, mind szellemi tekintetben előlépéseknek minden esetre történni kell, és sikerült is hogy a' kormány a' kölcsönös bizodalom helyreállítására czélzó szándékának ámbár eleinte még csekély, de utóbb napról napra nevedett tettleges jeleit adta. — Ezen időtől számitható amaz, az Ország Rendei által is méltánylott szerencsés fordulat, mellyet az Országgyűlésen a' tanácskozások venni kez-

dettek; és ha nem teljesült is minden kívánság egész mértékben, nem lehet tagadni, hogy azon reményeket, mellyekkel ezen Országgyűlése megkezdett, a' fogamat sokkal felülmúlta.

Van ok hinni, hogy a' kormány jövőben az alkotmányi formák megtartása mellett, haladni is a' nemzettel együtt kíván; nincs tehát egyéb hátra, mint kijelenteni azon ohajtást, és azon nem alaptalan reményt, hogy azon elvek, mellyeket az Országgyűlésének befejezése alkalmával fölfogni, őszinte 's egyenes akaratból látszott, állandó rendszerré alakulván, a' kormány szoktasson bennünket elfelejteni azon tant, melly eddig tanácskozásaink fő tárgyát foglalta magában, 's melly ez egyszóban központosúl: *sérelem*; — ellenben soha nem feledni azon irányt, melly mind emberi, mind polgári helyzetünknek legszebb feladása, 's mellyet szinte egy szó fejez ki, ez: *haladás*.

Ezen általános ábrázolat előrebocsátása után, az egyes tárgyak közül, mellyek ez Országgyűlésén előfordultak, első helyen kell megemlítenünk az országgyűlési testületet, 's különösen annak kiegészítését érdeklő kérdéseket; ugyanis Kraszna, Közép-Szolnok, és Tolna vármegyék követei meg nem jelentek, — hogy Kövárvidéke meg nem hivatott, a' k. kir. Előadásokból világos vala; későbbben több megyék követei, 's ezek között mi is, panaszt tétének, hogy a' fő rendi tábla némelly tagjai királyi meghívó leveleket nem kaptak; de

mind ezen események között legsúlyosabb vala azon eltiltó parancs, melly gróf Ráday Gedeonnak megjelenését akadályoztatta, mert mindaddig, míg a' képviselő tábla tagjai olly önkény alatt állanak, hogy azokat a' kormány tetszése szerint, minden törvény nélkül képviselői tisztük teljesítésétől eltilthatja: a' szabad választás, és így maga a' képviselői elv nem létezik. A' második helyen alólirt, mint akkor ezen megye részéről egyedül jelen volt képviselő tehát, első kötelességének ismerte ezen a' megyék független szabad választásán ejtett sérelemnek előleges orvoslását indítványozni.

A' Karok és Rendek felirást határoztak, mellyben az említett parancs minden tekintetben sérelmesnek, gróf Ráday Gedeon pedig Pest vármegye által törvényesen választott követnek nyilvánittatik, és ezen parancsból eredő sérelemnek mindennek előtti tetteges orvoslása sürgettetik; — többek ezenkívül azt is sürgetvén, hogy mindaddig, míg az említett parancs következei megszüntetve nem leendenek, 's gróf Ráday az Országgyűlésen meg nem jelenik, semmi egyéb tanácskozásba ne bocsátkozzunk; — mások pedig azt javasolván, hogy kerületi ülésekben ugyan tanácskozzunk, de tanácskozásaink eredményeit országos ülésekbe által ne vigyük; — kerületi ülésben az határozottatott, hogy az országos tanácskozások is folyjanak, de felterjesztés, ezen sérelem tetteges és valóságos megszüntetéséig, egyedül e' tárgyra

nézve történjék ; a' kerületi határozat azonban csak hamar az országos ülésben oda változott : hogy mindaddig , míg ezen fő sérelem tetleg orvosolva , és teljesen elenyésztetve nem leend , a' szállás törvényes szabadságán ejtett sérelmeken , és az ezekkel kapcsolatban álló tárgyakon , az 1837<sup>é</sup>: 21 törvényczikkely egészbeni teljesítésének , úgy az Ország előleges sérelmei orvoslásának sürgetésén kívül , semmi egyéb megkésztendő munkálataikat a' Kk. és Rk. felterjeszteni nem fogják.

Ez volt azon záradéknak első formája , mellyet a' Karok és Rendek a' köz álladalmnak olly érzékenyen történt megsértései után , mint azt az 1336. évben béfejezett Országgyűlését követő időben tapasztalánk , az egész alkotmányt alapjaiban meg rázkódtató sérelmek orvoslására nézve , biztosítékul felállítottak , mellyet különféle formában , gyengítve ugyan , de mindég mint fő elvet , lépcsőről lépcsőre állhatatosan pártoltak mindaddig , míg a' folyóévi Martius 24-kén költ kegyelmes Leirat a' köz bizodalomnak ébredezni kezdő szikrájait új reményre gerjesztvén , annak utolsó formájától is elállottak , és olly elhátározással várták a' királyi ígéretnek teljesítését , hogy azt ismét új formában felélesszék , ha nem teljesítetik , a' mi által a' bizodalomra felhivatván , ugyanazon biztosítást , mellyet eddig a' záradékban kerestek , a' királyi ígéretben feltalálhatónak vélni hajlandók valának.

Ugyanazért mellőzve a' királyi Előadásokat, az első felírás javaslata egyedül a' szabad választási sérelmet foglalta magában; ezen felírás azonban Ő Felsége eleibe soha nem juthatott; mert a' mélt. fő rendi tábla az 1790: 13 törvényczikkely ürügye alatt, azon oknál fogva, hogy az említett törvényczikkelyben a' királyi Előadások felvétele előbb említetik meg: minden egyéb tárgyak előtt azoknak tanácskozás alá vételét sürgette, különösen a' biztosító záradékot, mint alkotmány ellenit, és a' független tanácskozás erőltetésére vezető ellenzvényt. Hasztalan említettük, hogy az 1790: 13 cikkely mindenek előtt foglalja magában azon rendelést, hogy az Országgyűlésének tagjai akadály nélkül gyűljenek össze, és hogy ezen rendelés megtartása nélkül, maga a' tanácskozás lehetlenné válik; — hasztalan hivatkozánk a' múlt Országgyűlések példájára, mellyeken a' királyi Előadások tökéletesen nem sikerésítettek; — hasztalan az 1790-dik évi Országgyűlésének Irataira, és ezen törvénynek mi körülmények között, mi célzatra, és mi módon lett alkotására, mellyek által megbizonyítani igyekeztünk, hogy a' királyi Előadásoknak az 1790: 13 törvényben előbb történt megemlítése, a' tanácskozás alá vendő tárgyak sorozata elhatározását magában nem foglalja, hanem az egyedül a' tárgyak fontossága szerint intéztethetik 's intéztetett el; hasztalan sürgettük végre, hogy az 1790: 13 törvény rendelete két oldalú, 's ha az Ország sérelmei tökéletesen

orvosolva eddig soha nem voltak, illő hogy akkor, midőn azok különben is a' királyi Előadásoknál sokkal fontosabbak, elsőseget nyerjenek; mert a' mélt. fő Rendek folyvást megmaradának előbbi nézeteik mellett, és általküldött első Izenetünket még csak tanácskozás alá sem vették.

Nyolcz hetekig folyt illy helyzethen a' két tábla közötti vitatkozás; ez alatt a' fenálló határozathoz képest a' Karok és Rendek táblája naponként tartott ülésekben, munkálódását szakadatlanul folytatva, a' szóllás törvényes szabadságán ejtett, és ezzel kapcsolatban álló sérelmek, az előleges sérelmek, a' nemzeti nyelv, az 1836: 21. törvény nem egészbeni teljesítése, — a' fő rendi tábla némelly tagjainak, és Kövár vidékének meg nem hivatása, — a' fő rendi napló, és országgyűlési szabad újság létesítése tanácskozás alá vétetvén, ezen időben indítvány tétetett Ő Felsége a' királyné koronázása iránt is, sőt miután mind ezek felett a' tanácskozások béfejezve, 's azoknak eredményei a' mélt. fő Rendekkel közölve voltak, a' Karok és Rendek táblája, az 1836: 11. törvény által kirendelt országos választmánynak, a' királyi Előadások 2-ik pontjában is, ezen országgyűlési tanácskozások tárgyaúl kitűzött munkálatát előkérvén, 's a' szükséges útastások megnyerhetése végett a' törvényhatóságokkal közleni rendelvén, a' királyi Előadások tárgyalásába tetleg belebocsátkozott, — az 1836-dik évi Országgyűlésén alkotott urbéri törvények kijavításához is hozzá fogott, ragasz-

kodván folyvást azon határozathoz, hogy a' záradék alá vett tárgyakban lehető megegyesülés eredményein kívül, megkészítendő egyéb munkálatait felterjeszteni, a' választási sérelem orvoslásáig nem fogja.

A' mlgos fő Rendek táblája mindazáltal folyvást ezen záradékot ostromolván, az 1790: 13 törvény rendeletének ürügye alatt ezen Izeneteinket sem vette tanácskozás alá; 's eképen épen akkor, midőn a' Rendek táblája által felállított záradékot alkotmány elleninek, 's a' független tanácskozásokkal meg nem férhetőnek nyilvánítá, tetleg gyakorlatba vette azon legerősebb záradékot, mellyet a' Rendek táblájának tagjai közül csak kevesen, 's a' többség által nem pártolva javasoltak.

Az országgyűlési tanácskozások végképen megakadni látszattak, midőn Ő Felségének az 1839 évi Julius 28-dik napján költ kegy. Leirata az Ország Rendei előtt kihirdettetett.

Ebben ő Felsége, értésére esvén, hogy az országgyűlési tanácskozásoknak folyamatát a' szabad választás iránti aggodalom akasztotta meg: általános kifejezésekben azt méltóztatik kinyilatkoztatni, hogy a' megyéket törvényes jussaikban korlátozni, és a' szabad választási jogot sérteni nem akarja, egyszer'smind emlékezteti az Ország Rendeit, hogy miután az Országgyűlésére kiszabott határidőnek vége már már közelget, munkálataikat siettessék, nevezetesen pedig a' királyi előadások tárgyalásába haladék nélkül belé bocsátkozzanak.

Azok kik a' szabad választási sérelemnek tetteges orvoslását sürgették, ezen k. Leiratot kielégítőnek nem ismerhették el, — továbbá is lehat az első felírásnak, és abban a' választási sérelemnek minden egyéb tárgytól külön-választva leendő felterjesztését sürgették, — és a' felállított záradékhoz ragaszkodván, mivel a' kir. előadások 1-ső és 2-ik pontjait a' nélkül, hogy a' Duna'szabályozására szolgáló adatok, 's a' kívánt újonczokbani szükség megtudása iránt felírás tétessék, tárgyalni nem lehetett, ezeknek tanácskozásba vételét ellenzették. Azonban három napig tartott éles vitatás után győzött azoknak véleménye, kik a' tudakoló felírást nem munkálatnak, hanem a' munkálatra való előkészületnek mondták, és azoknak, kik ellenkező véleményben valának, kivívni csak annyit lehetett, hogy azon tárgyak, mellyek az előzáradéokban foglaltattak, a' tudakoló felírással válhatlan kapcsolatba tétessenek, nyereségnek tartottuk már ezt is, mert az 1790:13 czikkely felett a' két tábla között a' vélemények oly lényeges különbözése mellett folytatott hosszas vitatkozás után, ha a' tudakoló felírás minden kapcsolat nélkül terjesztetett volna fel, tetteg lett volna megállapítva a' mélt. főrendek által felállított magyarázatnak helyes 's törvényes volta. Gyengült azonban a' fő kérdés állása minden esetre, mert az eddigi tapasztalás bizonyítása szerint, a' tárgyaknak együtt 's kapcsolatban történt felterjesztésére, ugyan azon tárgyakra a' kir. válasz kapcsolatban érkezni nem szokott,



és így a' szabad választási sérelem előleges orvoslásának reményétől el valánk ütve.

Az eképen elbuktatott, és az előrebo-  
csátottak szerint, a' dolog mostani fekvésé-  
hez már nem illő záradék helyett, más biz-  
tosításról kelle tehát gondolkoznunk, és ez  
a' záradék második formája, az úgy nevezett  
*csongrádi záradék* volt. Ebben az határoz-  
tatik, hogy tanácskozásainkat minden tár-  
gyak felett folytatni, és a' két tábla közötti  
megegyesülés eredményeit felterjeszteni is  
fogjuk, az újonczokbani ajánlat iránt mind-  
azáltal mindaddig, míg a' szabad választáson  
és szabad szólláson ejtett sérelmek, tet-  
leg orvosolva nem lesznek, készítendő  
első érdembeli felírásunkat fel nem ter-  
jesztjük.

Ezekhez képest készült a' 2-ik felírás,  
mellyet azonban a' mélt. fő Rendek szinte  
el nem fogadtak, nem csak folyvást ellenz-  
ván a' záradékot, mellyet azonban tanácsko-  
zásaik megakasztása által, legerősebb mér-  
tétkben ők magok folyvást gyakoroltak, ha-  
nem azt is állítván, hogy az illy kapcsolatban  
történendő felterjesztés az eddigi gyakor-  
lattal ellenkezik, sőt mivel ezen kapcsolat  
alatt oly tárgyak is foglaltatnak, mellyeknek  
fontosságához képest, a' lehető egyesülés  
hihetőleg huzamos tanácskozásokat kíván,  
azon kapcsolatot a' tanácskozások folytatá-  
sával már csak azért sem tartották megegyez-  
tethetőnek, mert az említett tárgyakra néz-  
ve velük közlött izeneteket 's felirási ja-  
vaslatokat eddig tanácskozás alá sem ve-  
hették.

Ezeknek ellenére felhoztuk számos Országgyűléseinek példáját, mellyekben az első felírás mellett, vagy abba beleszöve az Országnek legsürgetőbb orvoslást, 's illetőleg teljesítést kívánó sérelmei 's kívánatai együtt terjesztettek fel; — megemlítettük hogy az 1792, 1796, 1808, és 1812 évi országgyűléseinek példái a' jelen esetre azért nem alkalmazhatók, mert részszerint mint 1792-ben az 1790-ki Országgyűlésének bőrekesztése után az Ország törvényein lényeges sérelem nem történt; részszerint a' hazát fenyegető külső veszedelmek mindenek előtt felhívták az Ország Rendeinek gondoskodását; részszerint mint az 1812-ki országgyűlésen, a' kir. előadások foglalták magukban az Ország legsürgetőbb sérelmeit.

Ezeknek ellenére a' mélt. fő Rendek táblája folyvást felfüggesztve tartotta tanácskozásait az országnek leglényegesebb sérelmei felett, mellyeknek elintézése ezen Országgyűlésének legfőbb feladásai közé tartozott, 's a' tudakozó felírást minden kapcsolat nélkül felterjesztetni sürgetvén, elenyésztetni készült számos országgyűlésein megállapított azon gyakorlatot is, hogy ha bár nem elkülönözve, és mindenek előtt, legalább azon első felírásban, melly az Országgyűléséről tételik, a' kir. előadások megemlítése mellett az Ország legsürgetőbb sérelmei és kívánatai kapcsolatban terjesztesenek föl.

Most tehát már nem annyira magáért az orvoslásért, mint azon elvért valánk kénytelenek küzdeni, melly 1790 : 13 t. cz. fo-

nák magyarázata által magát a' sérelmek felterjesztésének módját illetőleg, már már elveszni készült, és ez a' kapcsolati felterjesztésnek elve vala. — Tizenegyedik hétben folytak a' tanácskozások; azoknak száma, kik a' szabad választási és szabad szóllási sérelmeknek már nem is előleges, hanem csak a' tudakozó felirással kapcsolatban leendő felterjesztését sürgették, napról napra fogyatkozott, a' mélt. fő Rendek pedig, noha későbbi válaszukban a' kapcsolat elvét elismerték, annak olly szük magyarázatot kívántak adni, mintha az első felírásban, a' kir. előadások megemlítése mellett, csak oly sérelmeket lehetne felterjeszteni, mellyek iránt az előbbeni országgyűlésén az egység már megkészült, 's mellyek felterjesztve is lévén, a' kir. válasz kiadásától függnek, — ezek következtében tehát a' választási, és szabad szóllási sérelmeket a' kapcsolathól kihagyatni folyvást sürgették, — pedig ha a' szabad választási sérelmek orvoslása, vagy csak felterjesztése is mostani állásából legkevesebbet veszített volna, azon csak nem egyhangú kijelentésnek, mellyel mindjárt az Országgyűlése elején a' Rendek táblája által mint legelőlegesebb pártoltatott, ereje is, mellynek hatását, a' Julius 28-án érkezett k. Leiratnak bár általános kifejezései-vel egybevetve, tagadni, ha az orvoslás eszközésére elégségesnek nem tartathatik is, egészen nem lehet, nagy részben csökkentve lett volna. — Ily helyzetben nyerni semmit, veszteni mindent, megtartani pedig azon előleges állást, mellyet ezen sérelem,

mint kiegészítési kérdés követel, csak a'kép lehetett, ha a' fő rendi tábla vitatásai elől, mellyeknek tárgya épen a' kapcsolat, és az előlegesség volt, elvonattathatik. Ezt azonban tennünk csak akkor lehetett, midőn a' Tettes Rendek utasításából megértettük, hogy gr. Ráday Gedeon követi állásáról lemondván, ezen sérelem tetteges orvoslásának szüksége a' múltra nézve fen nem forog.

A' legközelebbi kerületi ülésben, midőn a' mélt. fő Rendek 3-dik válasza vétetett tanácskozás alá, a' többség elhatározá, hogy a' szóllás szabadságán ejtett, és ezzel kapcsolatban álló sérelmek az első felirásból kihagyandók. Ekkor történt Kraszna vármegyének, a' két haza reményeire nézve korán elhunyt, időközben megjelent követe által azon indítvány is, hogy a' feneloadott körülmények és okoknál fogva, a' szabad választási sérelem tetteges orvoslásának sürgetése elmellőztetvén ezen sérelem tétessék le olly nyilatkozással, hogy a' Törvényhatóságok ezen jogának minden hasonló, törvénybe ütköző korlátozása ellen innepélyes óvás vettetvén közbe, kijelentessék: hogy a' Rendek táblája e' részben a' törvényhez, fenálló törvényes gyakorlathoz, és az 1832<sup>2</sup>-i országgyűlésének senki által kétségbe nem vett példájához szorosán ragaszkodik.

Lett volna egy más út is e' sérelem további tárgyalásában követhető: hogy azt mint elvet sürgetve, törvény alkottatott volna; ezt azonban követni tanácsosnak nem véltük, részint mert új törvényt alkotni nem egyedül a' Rendek táblájától függ, — ré-

szint mert ott, hol a' régi törvény sértetett, nagyobb biztosítást újabb törvény által sem reménylhattunk, valamint ezt az 182<sup>6</sup>/7 : 3 t. ez. alkotása óta bőven tapasztaltuk ; inkább a' krasznai javaslatához állottunk tehát, és ezt cselekedték a' Rendek táblájának, egyet kivéve minden tagjai.

A' szabad választási sérelem letéve, a' szóllás szabadságán ejtett, és ezzel rokon sérelmek pedig a' kapcsolathól kihagyva léven az 1-ső felírás iránti egyezkedés, nevezetesen a' kapcsolati elv iránt fenforgó különbözőségek kiegyenlítése is szembetünőkép könnyítve volt ; olly közelítések után, millyek a' Karok és Rendek táblája részéről történtek, a' mlgs fő Rendek tovább nem elleneztek, hogy a' kiegészítési egyéb kérdésekben közlött felírások u. m. Kövár vidékének, és a' fő rendi tábla némely tagjainak meg nem hivatása, — a' Szolnok megyei nemesek részéről a' Zaránd vármegyei időközben szinte megérkezett követ által benyújtott, a' választásnak a' fő Ispány által történt akadályozását tárgyazó folyamodás, — továbbá az 1836 évi Május 1-ső napján fentartott előleges sérelmek tárgyában közlött felírások, a' tudakozó felírásban megemlítetvén, és ezen felíráshoz kapcsoltatván, az Ország egyéb sérelmeiről is oly módon tétessék emlékezet, hogy azokat is, ha felettök az egyezkedés megtörténend, az Ország Rendei felfogják terjeszteni.

Eképen történt September utolsó napjaiban az 1-ső felírás iránti megállapodás, annak felterjesztése azonban ismét új nehéz-

ségeket szenvedett, mert miután a' magyar nyelv a' múlt országgyűlésen a' törvény nyelve lett, és az 1805 : 4 t. cz. kötelező határozatot magában nem foglalván, számos Törvényhatóságok is az 1836 évi országgyűlésének befejezése után, tisztán magyar nyelven szerkeszték felirásaikat, a' Karok és Rendek ez Országgyűléséről két nyelven felírni szinte nem szándékoztak, és e' nézethől indulva ki, az említett felírásnak deák fordítását soha nem készítettek; és annyival inkább reménylék e' köz ohajtásnak teljesedését, mivel ő Felsége az Országgyűlésének elején a' tisztelkedő küldöttség köszöntését, melly egyedül magyar nyelven történt, előleges bejelentés után, elfogadni kegyeskedett; — mielőtt tehát ezen első felírás felterjesztetett volna, a' felírás nyelvére nézve ugyan azon útat választották az Ország Rendei, mellyet a' tisztelkedési küldöttség bejelentésére legszerencsésebb sikerrel használtak, megkérvén ő cs. kir. Főherczegségét, hogy a' nemzet eme' köz ohajtásának ő Felsége elcibe terjesztését magára vállalni méltóztassék. Ő cs. kir. Főherczegsége a' Nádor az Ország Rendeinek ezen kérését elfogadván, ez által újra feleleveníté a' köz aggodalom közepette azon édes emlékeket, mellyek nevét a' nemzeti nyelv kifejlődésével egybe olvasztják; de közbenjárásának ez alkalommal várt sikere nem következett, mert huzamosb idő után azon választ hozta meg, hogy ő Felsége az Ország Rendei kívánságát teljesíteni hajlandó ugyan, megkívánja mindazáltal, hogy

ez iránt a' szokott felirási úton kérettesék meg.

Kicsinylettük ugyan sokan a' Kormány-nak ezen eljárás-módját, melly szerint már előre kimondja, hogy kérésünk meg fog adatni, és még is bizonyos formákhoz olly aprólékosan ragaszkodik, holott épen a' fenforgó körülmények között, midön nyelvünk, mellyen felirtunk volna, még nem volt, — egyéb útat, mint a' mult országgyűlésének példáját, midön az „5-ik Ferdinand“ czimzet iránt a' kormány megegyezése hiányzott, követni az országgyűlési értekezések megkezdésére nem lehetett. Nem is hiányzottak a' szemrehányások, hogy ezen ragaszkodást a' törvényes formákhoz épen oly alkalommal állítja fel gátúl, midön a' nemzet iránti hajlandóság bizonyítására van felszólítva, holott számtalan, már csak ezen Országgyűlésen eddig is előhozott alkotmányszerű kérdésekben, a' törvényes formák iránti szoros ragaszkodás félrelételel hibának nem tartotta, mindazáltal a' kedvező válaszról már előre biztosítva lévén, e' kisszerű akadályból országos kérdést támasztani nem akartunk, 's ez okból történt, hogy az 1-ső felirás és mellékletei még két nyelven, és csak October utolsó napjaiban terjesztethettek föl.

Ha már ezen hosszas, és egész elkese-redéssel folytatott vitának eredményeit tekintjük, a' veszteség, melly abból származott, az vala, hogy a' szóllás törvényes szabadságán ejtett, és ezzel rokon sérelmek orvoslásának előleges sürgetésétől a' Ren-

dek táblája elállott ugyan, annak orvoslását azonban ugyanazon biztosító záradék alá helyhezette, mellyet különböző formában a' választási sérelemnek orvoslására nézve alkotott; maga a' választási sérelem tetleges orvoslásának szüksége gr. Ráday Geon lemondásával elenyészvén, az elv, mellyet a' Julius 28-kán költ k. Leirat épségben tartatni megigért, a' Karok és Rendeknek egy hangon történt nyilatkozása által azon óvásban, melly az országgyűlési irományok közé beiktatva vagyon, a' fenálló törvényekre, és a' mult Országgyűlésnek példájira támaszkodva, fentartatott, úgy hogy e' részben nyerve ugyan semmi, de vesztve sincs; ellenben világos nyereségnek tartjuk az 1790: 13 cikkelynek hosszas vitatkozás után tetleg megállapított, 's épen ezen hosszas vitatkozások miatt többé kétségbe nem hozható azon magyarázatát, hogy mindjárt az első felírásban a' kir. előadásoknak nem érdemleges tárgyalása előtt, egyéb tárgyakat is fel lehet terjeszteni.

A' mi az egyéb kiegészítési kérdéseket illeti: Kraszna, Közép-Szolnok, és Tolna vármegye követei mindjárt az Országgyűlés elején a' törvényesen kiszabott határ idő alatt meg nem jelenvén, a' Karok és Rendek táblája határozat képen elrendelte, hogy ezen megyék ellen az 1635: 79, és 1662: 53 törvények nyomán, Ulászló 3-dik könyvének 1-ső cikkelyéhez, és az 1723: 25 és 26 törvényekhez képest, a' korona Ügyészének felperessége alatt törvényes kereset inditassék; azonban Tolna, és Krasz-



na vármegyének követei, mielőtt ezen végzés fogantalba vétetett volna, megérkezvén, ezen határozatnak fogantalba vétele nem sürgettetett; — a' Zarándi egyik követ által pedig Szolnok vármegye 901 birtokos nemesei részéről folyamodás nyújtatván be, mi szerint a' követválasztási gyűlésnek a' fő Ispány által erőszakosan történt akadályozását panaszolják, és az Ország Rendeinek közbevetését kérik: az Ország Rendei ezen folyamodást ajánló kérés mellett, úgy szinte a' meg nem hívott némelly főrendi tagok iránt is, külön felírásban ugyan, de az első tudakozó felírás mellett, mint fenebb említék, felterjesztették; — és ezen utóbbiakra nézve a' folyó évi April 25-kén költk. válaszában ő Felsőége azt méltóztatik nyilatkoztatni, hogy a' Törvényhatóságok által felterjesztett névsoroknak hiányos volta okozta legyen azon hátramaradást, miszerint némelly fő rendi tagok illető meghívó leveleiket később kapták; — hanem Közép-Szolnok vármegyének követei az Országgyűlésének egész ideje alatt sem jelenhettek meg.

Előfordult a' Tettes Karok és Rendek utasítása következtében a' rendi tábla tagjainak igazolási (verificatio) kérdése; annak gyökeres meghányása azonban az Országgyűlésének elrendezésére halasztatott. Most gr. Ráday Gedeon választása törvényesnek lett kijelentésén kívül, e' részben több nem történt, mint hogy a' Karok és Rendek a' magok tagjainak névsorát, a' jelen nem lévők követeit kivéve, a' Jegyző és Elnökök

által öszveszedetvén, és a' kerületi ülésben is megvizsgálván, az országos irományok közé tétetni rendelték; — e' kérdés tehát még világosan kifejtve 'selhatározva nincsen.

A' szóllás szabadságán ejtett, és ezzel kapcsolatban lévő sérelmek tették másik legfontosabb tárgyát az országgyűlési tanácskozásoknak. Mindjárt az Országgyűlés elején indítványoztatván, a' Karok és Rendek táblája által nem kevesebb lekésedéssel sürgettetett azoknak orvoslása, mint a' mult Országgyűlésen; és nem is szükség hosszasán fejtegetni, hogy szabad szóllás nélkül bármí néven nevezendő köz tanácskozások csak nevetségesek, — és hogy akkor, midőn az egyes szóllók, tanácskozás közben kijelentett nyilatkozásaikért, életet, vagyont és becsületet veszélyeztető köz kereset rettegései alatt állanak, független tanácskozásokról álmodni sem lehet, ha csak az egyes szóllók minden következésekre elszánva készen nem állnak.

Julius 3-ik és 4-dik napjain került e' tárgy először országos ülési tanácskozás alá; némelly élesebb nyilatkozások jöttek közbe, és ezek miatt, ámbár a' tanácskozások béfejezve nem voltak, az ülés Julius 5-dik napján nem folytattatott. Ezen váratlan történet, annyi nehézségek között, mellyekkel úgy is küzdeni kellett, új aggodalommal tölté el kebleinket, kivált midőn a' kerületi Elnökök a' királyi Személynökhöz küldetvén, tőle azon választ hozták, hogy országos ülés bizonytalan ideig azon oknál fogva van felfüggesztve, mivel Ő cs. kir. Fő

Herczogsége a' Nádor, mint az Országgyűlésének Elnöke, a' legközelebb folytatott országos tanácskozások közben történt egyes előadásokról magának előbb értesítést szerezni, 's azokról tanácskozni kíván. Mi is tehát az 1723: 7, és 1790: 13 czikkelyekhez ragaszkodva, az 183<sup>f</sup>-ki Országgyűlésének iratai között a' 144, és 150 számokkal jegyzett Izenetekben kifejtett elveknek nyomán kinyilatkoztattuk, hogy az Elnöknek azon jussát, miszerint az országos ülési határozat által kitűzött ülést bizonytalan időre felfüggeszthesse, és így a' tanácskozás alá vett, de még be nem végzett tárgyat félbeszakaszthassa, el nem ismerhetjük; — és ezen óvást az országgyűlési irományok közé iktattuk. — Később ugyan ezen kinyilatkoztatások tárgyában érkezett egy k. Leirat Julius 10-ről, melly éles kifejezésekkel inti a' Rendeket, hogy az illendőség és jó rend határán túl ne lépjenek. — Ezen k. Leiratot azon óvás mellett, hogy az Országgyűlésének törvényes függetlenségére, jusaira, és kötelességeire nézve a' fenálló törvényekhez, különösen az 1625: 62, és 1723: 7 czikkelyhez, és törvényes jusainkhoz szorosán ragaszkodunk, további tanácskozások alól elvontuk, nem tartván czélirányosnak, újabb vitatásokkal szaporítani az ingerültség tömegét, és olly vitatásokkal, mellyeknek szerencsés végét a' mult Országgyűlése sem lévén képes hasonló esetben eszközölni, most annyi felakadások közepette, annál kevésbé remélhetünk.

A' szóllás szabadsági sérelem felett folytatott tanácskozásoknak menetelét azon idő alatt, míg az a' választási sérelemmel kapcsolatban tárgyalattott, fenebb előadánk. Meglévén az egyesség a' tudakozó felírás iránt, a' fő rendi tanácskozások minden egyéb tárgyak, és így a' szóllás szabadsági sérelem felett is megindultak.

Elő törvényeinkre hivatkozva, a' tanácskozások folytában bőven kifejtettük, nem csak a' szabad alkotmány természeténél fogva általában a' köz tanácskozásokkal váhatlan kapcsolatban álló azon elvet, mellynek minden törvény nélkül is ott, hol szabad alkotmány van, sértetlenül kell tartatni, u. m. hogy ezen tanácskozásoknak önmagukban függetleneknek, és minden külső hatalom befolyásától mentesítve kell lenni, — hanem előszámlálván a' sérelmeknek egyes eseteit, különösen kiemeltük azon pontokat, mellyekben a' kormány törvényes hatáskörén túl lépett, a' birák pedig a' törvény felibe emelkedve, önkényt gyakoroltak; és ezeknél fogva az előszámlált eseteket sérelmeseknek, a' birák ítéleteit pedig törvényteleneknek jelentettük ki.

Csak egy Törvényhatóság sem találkozott, melly a' szóllás szabadsági sérelmeket valódi sérelmeknek ne mondotta volna, az orvoslás módjára azonban voltak különbözősek; mert számosan azt állitván, hogy a' sérelem maga a' fenálló törvények homályos voltából vette eredetét, vagy egyedül új, és a' jövőt biztosító törvényeket kívántak alkotni, vagy legalább illy törvényjavasla-

toknak egyetemben leendő felterjesztését sürgették.

Mások ismét azt kívánták, hogy a' kormánynak azon tanácsosai, kik az említett sérelmeket okozták, úgy szinte a' birák is Ulászló és Kálmán törvényeinek értelmében felelet alá vonattassanak. — A' többség azonban új törvények alkotását csak akkor vélte czélszerűen eszközölhetőnek, ha az eddigi törvényeken ejtett sérelmek tetleg orvosoltatván, ingerültség és aggodalomtól ment kebellet lehet e' nagy, a' nemzet alkotmányos életébe lényegesen bevágó munkát megkezdeni; különösen pedig még azon októl is vezéreltetett, hogy az eddig fenálló törvények elég világosak, és ha mind e' mellett új törvényjavaslatok felterjesztése által tetleg kinyilatkoztatja az eddigi törvények elégtelensége felől való aggodalmát, azon sérelmeknek orvoslása, mellyek az Ország köz állományán olly mély sebeket ejtettek, ez által új akadályt, 's el nem osztható nehézséget fog szenvedni; sem ezen vélemény tehát, sem azoké, kik a' tanácsosok és Birák felelősségét sürgették, határozat nem lett.

Már az első válaszból, mellyet a' mélt. főrendi táblától nyerénk, kitüntek azon lényeges különbségek, mellyek a' két tábla között e' tárgyakra nézve fenforogtak, és mellyeknek kiegyenlítését remélni alig lehetett; sőt azon elvek, mellyek az említett válaszban a' kormány jogai, és a' birák függetlensége iránt kimondva, és a' kérdés alatt lévő esetekre alkalmazva vannak, an-

nyira nyugtalanítók valának, és olly keves-sé egyeznek meg mind az alkotmányos el-vekkal általában, mind pedig különösen a' magyar köz törvényi nézetekkel is, hogy azon csekély remény szikrája, mellyet az Országgyűlésre kebleinkben hozánk, vég-képen enyészni kezdett; nem vala tehát egyéb hátra, hanem egész kiterjedésben ki-fejteni azon tagadhatlan igazságoknak és el-veknek erejét, melylyekből kiindulva, a' sérelem orvoslását sürgettük; — a' mélt. fő rendek azonban 2-dik válaszukban is ugyan azon meredek állást megtartván, azt nyilat-koztatták, hogy más mód a' köz megegye-zés eszközlésére nincsen, mint a' vélemé-nyeket és erőt új üdvös, a' jó rend és az alkotmányos Jussok fentartására irányzott törvényeknek alkotásában központosítani.

Időközben a' tudakoló felírásra érkezett az 1839-ik évi november 7-ről költ k. vá-lasz, melly által tudtára adatik az Ország Rendeinek, hogy a' katonai szükségnek az 1830-i példa szerint történendő kimutatása végett b. Lederer Ignác van kiküldve. Ezen k. válasz a' kerületi ülésben novem-ber 13-kán vétetett tanácskozás alá; egy-szer'smind némelleyek által megemlített, hogy b. Lederer Ignác Pozsonba már meg is érkezvén, a' szükség megtudására az 1830-diki példa szerint országos választmányt ne-vezni szükséges; azonban az Ország legér-zékenyebb sérelmei felett a' két tábla között olly lényeges különbözés lévén, hogy magá-nak a' felterjesztésnek eszközölhetéséről is kételkedni kezdtünk, méltán lehetett tar-

tani, hogy tárgyalás alá vétetvén a' k. Előadásoknak azon pontja, melly a' kormány-  
nak leginkább érdekében feküdni látszik, a' tárgyalás fonalát akép megakasztani, hogy az ajánlat felterjesztése is meg ne történjék, tehetségünkben nem áll, — az ajánlat elfogadása után pedig nem marad egyéb hátra, mint azt törvénybe iktatni; — az Országgyűlés tehát előbb eloszlattathatik, mielőtt a' szóllás szabadsági sérelmek iránt felírás történvén, a' nemzetnek e' részben köz aggodalma Ő Felségének csak tudtára is adathatott volna; szükséges volt ennél fogva mindenek előtt biztosítást keresni az iránt, hogy felírásunkat, mellyet a' szóllás szabadsága tárgyában a' fő Rendekkel közlöttünk, az Országgyűlésének lefolyta alatt, egészen's csonkítás nélkül felterjeszthessük, és miután hinni lehetett, hogy a' kívánt ujonczok megajánlása előtt az országgyűlése eloszlatni nem fog: elhatároztuk, hogy mind addig, mig említett felírásunk felterjesztve nem lesz, a' kir. Előadások első pontját tárgyalás alá venni nem fogjuk, és így a' szükség felől értesíteni nem is kívánunk.

Ezen határozat mindazáltal a' november 21-kén tartatott országgyűlésben oda változott, hogy miután a' szükség kimutatását az ország Rendei magok kívánták, a' szükség ugyan tudassék meg, de az ajánlat feletti érdemleges tanácskozás akkorra halasztassék, mikor az egyesség a' két tábla között a' szóllás szabadsági sérelem tárgyában megtörténend; azon mód felett pedig, melly szerint az ország Rendei a' szükség kimu-

tatását eszközölni kívánják, a' további tanácskozás a' kerületi ülésre hagyatott fel.

Voltak, kik a' szükség megtudására az 1830-i módot elégtelennek tartották, és azt kívánták, hogy ne választmánnyal, hanem magával az országgyűlési testülettel közöltesse az ország külső és belső állapotját érdeklő azon adatok, mellyekhez az ajánlandó újonczok számát és szükségét mérsékelni kelletik; e' mód mindazonáltal elfogadást nem nyert, és az 1830-dik évi országgyűlés példájára választmány neveztetett, egyszersmind elhatároztatott, hogy azon küldöttség tudósítása a' követek által utasítások nyerése végett a' Törvényhatóságokkal közöltetvén, habár időközben a' szóllás szabadság iránti felírás felterjesztetnék is, az utasítások beérkezésére legalább 6 hét engedtessek, az alatt pedig az ajánlasi tárgy tanácskozás alá semmi esetre ne jöjjön.

Időközben a' szóllás szabadsági, és ezzel kapcsolatban lévő sérelmek felett a' tanácskozások folytak, de szintolly kevés sikerrel mint eddig, a' mélt. fő Rendek bennünket különféle módok javaslata mellett, folyvást közelítésre szállítottak fel, és részszerint új törvényeket alkotni, részszerint a' felírást módosítani, végre pedig 4 ik válaszukban az 1542 és 1550-ik években tartott országgyűléseknek példái szerint, a' két tábla különböző nézeteit egy közös felírás mellett, mellyhez minden eddig váltott Izenetek hozzácsatoltassanak, felterjesztetni kívánták; mi azonban meg lévén győződ-



ve, hogy felírásunk a' sérelem természetéhez képest a' lehető legmérsékeltebb, és abból a' nélkül, hogy az elvet magát feláldozzuk, kihagyni semmit nem lehet: sem a' felírás módosítására nem állottunk, sem pedig a' javaslatba hozott más két módot el nem fogadhattuk; törvény alkotását nem; mert noha a' mélt. fő Rendek 2-dik válaszukban azt nyilatkoztatták ki, hogy 1-ső válaszukban kijelentett elveiket csak a' multa értik, a' jövőre nézve pedig nem egyebet kívánnak, mint azt, a' mit a' haza közjava, a' század lelke, és a' köz állomány természete hoz magával, miután a' legközelebb múlt esetekre nézve épen az iránt, mit a' haza közjava, az állomány természete, és a' század szelleme kíván, a' két tábla között olly lényeges különbség forgott fen: a' jövőre nézve is ezen általános nyilatkozással megelégednünk nem lehetett; a' törvény alkotására kívánt alap nélkül tehát minden tekintetben szükölködünk; nem a' másikat: mert annak sikertelen volta szembeszökőleg világos, és miután illy alkotmányos kérdésben a' kormányt elhatározó birónak elfogadni nem lehetett, az következett volna, hogy a' melly tábla véleményével a' hasonló felterjesztésre érkezendő k. válasz nem lett volna megegyező; ugyanazon tábla a' kir. választ kielégítőnek nem találván, azt el nem fogadta, és a' kölcsönös vitatkozások ugyanott, hol a' felterjesztés által félbeszakasztattak, ismét megújítottak volna. Ezen okoknál fogva felírásunk mellett folyvást megmaradánk, és min-

den közelítést visszautasítva , annak felterjesztését folyvást sürgettük.

Mig ezek így folytak , az újonczok szükségének megtudása végett kirendelt országos Biztosság tudósítását bemutatta , és ezen tudósítást a' Tettes Karok és Rendekkel azonnal közleni szerencsénk volt. Eltelvén pedig azon 6 hetek , mellyek az utasítások bevárására kitűzve voltak. indítvány tétetett , hogy az újonczok mi szám-bani megajánlása vétessék tanácskozás alá ; sokan sürgettük hogy azon záradék , melly a' szóllás szabadsági felírás felterjesztésére tétetett , ennek ellentáll , és hogy ezen záradékhoz annyival inkább ragaszkodunk , minél inkább látszik enyészni azon remény , hogy a' mélt. fő Rendeket nézeteink igazsága és törvényessége felől meggyőzhessük ; holott ha a' mélt. fő Rendek azokat elfogadni teljességgel nem akarnák is , a felírás felterjesztését már csak azért sem kellene gátolniok , mert ha az , noha meggyőződésük ellen felterjesztetik is , az Ország jussai esonkulást nem szenvednek ; ellenben a' mi meggyőződésünk szerint az ott elősorolt esetekben alkotmányos sérelmek léteztvén , ha felírásunk fel nem terjesztethetik , meggyőződésünk szerfeletti erőszakolást szenved , sőt a kormány és nemzet közötti kibékülésnek minden útai elzárva maradnak ; a többség mindazáltal elhatározá , hogy a' katonai újonczok megajánlása felett érdemleg kell tanácskozni. Azoknak tehát , kik ellenkező véleményben voltak , nem volt egyéb hátra , mint ragaszkodni azon első csongrádi zára-

dékhoz, melly az orvoslásra nézve lételett; s kinyilatkoztatni, hogy mindaddig, míg a' szóllás törvényes szabadságán ejtett sérelmek orvosolva nem lesznek, egy újonczot sem ajánlanak; azonban e' vélemény sem nyervén többséget, februar 7 diki ugyan e' tárgy feletti tanácskozás folytában ismét egy új záradék alakult, mellyben elhatároztatott: hogy mindaddig míg a' szóllás törvényes szabadságán ejtett sérelmek orvoslása tárgyában készült felírásnak felterjesztése meg nem történik, a' katona újonczok ajánlását tárgyzó felírás a' fő rendi táblához átküldetni nem fog.

Martius 16-kán hirdettetett ki az ugyan azon holnap 14-kén költ k. Leirat, mellyben az ország Rendei a' kir. Előadások tárgyalásának siettetésére intetvén, egyszersmind tudtokra adatik, hogy O Felsége az országgyűlésnek határnapját május 2-ra kegyelmesen kitűzni méltóztatott. Ezen k. Leirat az ugyanazon hó 24-kén a' szóllás szabadság tárgyában költ Leirattal együtt, melyben a' felterjesztést megelőzve, O Felsége nem homályos ígéretet tenni méltóztatik az iránt, hogy azon számos sérelmek következéseit annak idejében megszüntetni fogja — Mártius 30-kán vétetett tanácskozás alá.

Sem az egyik, sem a' másik kir. Leirattal megelégedve nem lehattünk ugyan; nem az elsővel: mert az 1790: 13 cikkelylyel ellenkezik, és erre nézve határozatként az 183<sup>2</sup>/<sub>6</sub>-ki országgyűlés példáját követve, kinyilatkoztattuk, hogy az 1790: 13 cikkely rendeletéhez, miszerint minden Or-

szággyülésen a' nemzet igaz sérelmeit mulhatlan megszüntetni kellek, szorosan ragaszkodunk; — nem a' másodikkal azért, mivel noha a' sérelmek következéseinek megszüntetése ígértetik, azon birói eljárásnak és azon rendeleteknek, mellyek ellen intézve valának legérzékenyebb panaszaink, némi helybenhagyását látszik magában foglalni; ennél fogva többen sürgettük, hogy most már nem a' felterjesztési, hanem az orvoslási záradékhoz is szorosan ragaszkodni annyival szükségesebb, mert a' kormány, bár nem a' szükséges világossággal, de még is nyilatkozott; és noha a' szóllás szabadságát az alkotmány palladiumának, a' birák függetlenségét pedig sérthetetlennek általános kifejezésekben elismeri, és azoknak fentartását főbb gondjai közé tartozónak nyilatkoztatja, ezen elvek azonban, mellyeket a' Rendek táblája is folyvást vitatott, és mellyeknél fogva minden a' Biróságok és Törvényszékek független és törvényes eljárását sértő parancsolatok és a' szóllás szabadságát törvénytelenül korlátoló eljárások ellen, még több törvény sértéseket is panaszlólag felszóllalt, a' kérdésben forgó esetekre hibásan és sérelmesen alkalmaztatnak. Tagadni azonban nem lehet, hogy az adott királyi szó által tanácskozásainkból azon ingerültségnek, mellyel eddig folytak, nagy része elenyészett, és számosan, kiknek utasításaik kevésbé szorosak valának, bizodalomra felhivatva érezték magukat.

Ennek következésében a' felterjesztési záradék is elesett, és a' Karok és Rendek

elhatározzák, hogy az újoncz ajánlás iránti felirást is a' fő Rendekhez áttalküldeni, és a' megegyesülés esetében ő Felségének felterjeszteni fogják; egyszersmind pedig a' szólás szabadság tárgyában készített első alapos feliráshoz ragaszkodva, ahöz a' k. Leiratra válaszképen a' 8 és 9-dik szakasz közé egy új szakaszt rendeltek hozzáadni, mellyben kifejtették, miképen azon válasz által a' sérelmet megszüntetve nem látják, sőt az abban foglalt, általunk is folyvást vitatott elveknek alkalmazását sérelmesnek találják.

Most már tehát ezen sérelemnek orvoslása is minden biztosíték nélkül azon úton volt, mellyen minden egyéb sérelmeknek orvoslása sürgettetni szokott, 's mellyen annak orvoslását a' múlt Országgyűlésén a' Karok és Rendek táblája 17 Izenetben eszközölni igyekezett.

Az Országgyűlésére kitűzött határidő utolsó napjaiban Majus 1-ső napján jelenté végre, már már hanyatló remények között, ő cs. k. fő Herczagsége az Ország Nádora ő Felségének azon k. elhatározását, miszerint mindazok, kik a' legközelebb múlt országgyűlésének kezdetétől fogva az 1715: 7 t. cz. és az 1723: 9 t. cz. 2-ik szakaszánál fogva perbe idéztettek és elítéltettek, szabadon bocsátatni rendeltettek; azon perek mellyek az 1486: 54, és 1492: 70 törvény-cikkelyeknél fogva meginditattak, megszüntessenek; végre hogy a' fent kitett idő alatt történt hasonló cselekvések meghozására birói eljárásnak többé helye ne légyen. —

Megjegyzésre méltó, hogy a' Nádor ezen nyilatkozásában említett April 29 ről költ k. Resolutio nem az Ország Rendeihez, hanem egyenesen az illető helyekre érkezett; hogy magában ezen nyilatkozásban csupán a' történtekre van hivatkozás, minden elvbeli kérdések elkerülése mellett; hogy tehát ezen k. Resolutio úgy, mint az Ország Rendeinek tudtára adatott, mind azon parancsolatoknak, mellyek az egyes esetekre nézve adattak, teljes mértékben megszűntetését foglalja magában.

Többet kívánt ugyan a' Rendei táblája azon felirásban, mellynek felterjesztését mindazáltal hasztalan sürgette, u. m. azon elveknek világos, nyilvános, és feltétlen elismerését is, mellyeket vitatott; ezek azonban valamint elismerve nem, úgy tagadva sincsenek; más részről pedig a' büntető Törvénykönyv kidolgozására rendelt országos választmány kiküldésében ő Felsőge is meg-egyezővén, mód és alkalom van nyújtva, a' jövőbiztosításáról e' részben is, hasznos és üdvös törvények alkotása által gondoskodni; és valóban hálátlanok lennénk jó Fejedelmünk, és azon férfiak iránt, kiknek ezen szerencsés eredményeket tulajdonítani kell, ha elhalgatnánk azon lelkesedést, mellyet az Ország Rendei a' Nádornak ezen, pusztá kegyelem hirdetésként semmikép nem tekinthető kijelentését fogadák. E' kijelentés azonban, minthogy a' k. Resolutio nem az Ország Rendeihez érkezett tanácskozások tárgya nem is vala.

Nyomban követte ezt az Országgyűlésének Május 12-kig leendő meghoszabbítását magában foglaló k. Leirat kihirdetése, melly szinte, mint az előbbeni hasonló tárgyú Leirat, óvással fogadtatott; és miután a' mélt fő Rendek a' szóllás szabadsági sérelem iránt költ 5-ik válaszukban folyvást előbbi nézeteikhez ragaszkodván, ezen felírás felterjeszthetése iránt minden remény végképen elenyészett: a' Karok és Rendek az Országgyűlés utolsó napjaiban nyilvánkoztatták, hogy több rendbeli különösen pedig 2 dik Izenetükben kifejtett elveikhez ragaszkodva, a' Fejedelem igazságszeretetébe, és a' törvények szentségébe vetett bizodalommal, ezen ügyet, annak fenntartását és újabb biztosítását a' nemzet alkotmányos buzgóságának, és a' jövő Törvényhozás gondoskodásának adják által.

Az April 29-kén költ k. Resolutionak a' Nádor által történt kihirdetése után gyorsan folytak az Országgyűlési tanácskozások, és mind azon törvények, mellyek ez alkalommal alkottattak, az Országgyűlésének utolsó 12 napjaiból vették eredetöket. Naponként érkeztek k. Válaszok, mellyek kisebb nagyobb mértékben kedvezök valának, 'smellyek a' köz értekezést, a' nem kedvezö pontokra nézve is, további felvilágosításért gyakran felszólliták. Ezekről némely részben különösen is megemlékezni, fontosságukhoz képest alább fogunk; most az Országgyűlését mint testületet érdeklö, és ezen Országgyűlésen előfordult még néhány tárgyat kell megemlítenünk.

A' szabad királyi városok követei mindjárt az Országgyűlés első napjaiban egyenként külön szavazatot, és mint külön Státus a' kerületi elnökségben részt venni, és jegyzőt a' maguk részéről is választani kívántak; előadták hogy az Ország erejét, az egész mivel világon, a' nem privilegiált közép osztály teszi; hogy a' magyar Országgyűlésén az ipar és ingó érték képviselve nincs; hogy a' magyar alkotmány, mióta a' királyi városoknak az 1608. koronázás utáni 1-ső t. cz. 4 § a által tulajdonított köz állományi jogok megcsönkítettak, nem szabad alkotmány hanem Privilegium, melly magában csupán egy néposztályt foglal, és épen azokat, mellyek a' köz terheket viselik, — azokat, mellyek a' Státus fenállhatását feltételezik, és ezek között őket is azon jogok gyakorlásából, mellyek érdekeik előadhatását lehetővé teszik, végképen kizárja. Azt állították továbbá, hogy a' már fennemlített 1608 t. cz. a' királyi városoknak külön szavazatot tulajdonít, és ennél fogva e' tárgyat mint sérelmet adván elő, annak mindenek előtti orvoslását sürgették. Ezeknek folytában az egyházi Rend, és a' jelen nem lévők követei is ugyan azt kívánták, hogy szavazataik egyenként vétessenek számba, minthogy az 1608 : 1-ső törvényczikkelyben ők is foglalva vannak.

Megismerték az Ország Rendei azt, hogy az igazság és méltányosság egyiránt kívánják, az idő körülményei pedig hathatósan intenek, hogy a' királyi városoknak országgyűlési állása, azon kifejlődéshez ké-



pest, mellyet az ingó vagyon és ezzel járó politikai súly nyert, arányoztassék; szükségesnek tartották azonban, mielőtt a' királyi városok követeinek az országgyűlésen nagyobb befolyás engedtetnék, a' királyi városoknak belső viszonyait úgy elrendelni, hogy azoknak valódi köz élete függetlenül nyilatkozhasnék. Mindaddig tehát míg a' királyi városok a' kamarai befolyástól nem mentesitetnek, — a' követek választása, és az utasítások kidolgozása egyedül a' Tanácstól függ: a' mostani gyakorlatot megtartani annyival szükségesebbnek vélték, mivel az 1608: 1-ső törvényczikkelynek bár melly magyarázata által sem lehet bebizonyítani azt, hogy a' kir. városok követei, azon időtől fogva egész mostanig, több mint öszves szavazatot gyakoroltak volna, következöleg azoknak kivánsága, nem sérelmet, hanem valódi újítást foglal magában.

Épen a' szóllás és szabad választási sérelem tanácskozásai közben történt a' királyi városok követeinek ezen indítványozása, mellyet minden alkalommal, és minden nap ismételvén, ez által tanácskozásainknak nem kevés hátramaradást okoztak, aggodalmainkat pedig nagy mértékben nevelték. Utasítások nélkül ily fontos kérdésekbe bocsátkoznunk nem lehetett; oly körülmények között, midőn az alkotmányt sarkaiból kiforgató sérelmek orvoslása foglalta el minden figyelmünket, az Országgyűlésének elrendezését tárgyazó újítások felett tanácskozni képtelenség lett volna. Ezen oknál fogva tehát sokan az egész kérdést az Or-

szágyülésének elrendezésére kívánták használni, azt állítván, hogy a' magyar képviseleti rendszernek, mellyben a' városok is csak úgy, mint egyes nemesek vesznek részt, alapját a' nemesi kiváltságok teszik; ezen alpnak tehát gyökeres megváltoztatása nélkül, egy idegen elvet, millyen az érdekek képvisellete lenne, abba felvenni nem lehet; a' többség azonban egy kerületi küldöttséget nevezett, melly a' városok belső elrendezése iránt javaslatot tegyen; és addig is míg ezt küldöinkkel közölve, a' királyi városok kívánsága iránt utasításokat nyerhetünk, elhatározzuk, hogy az Országgyűlési naplónak hitelesítésére a' királyi városok követői is magok közül tagokat választthassanak.

A' kerületi küldöttség több tagjai azonban a' váltó Törvénykönyv kidolgozásával lévén elfoglalva, ezen küldöttség megbízásában el nem járhatott; az Országgyűlésének utolsó heteiben tehát ezen munkát Országos választmányra kívántuk bizni, és ez iránt felterjesztést is tevünk, de válasz reá nem érkezett.

Hasonló választmányt kívántunk a' Hajdú kerület belső dolgainak elrendezésére is kiküldetni, de szinte sikeretlenül.

Valószínű, hogy a' szabad királyi városok ezen kívánatukkal a' legközelebbi Országgyűlésén ismét elő fognak állani, és azt mindaddig szorgalmazzák míg mostani állásukra nézve változtatás nem történik.

Egy más kérdés, melly szinte az Országgyűlésének elrendezését illeti, került

elő az Országgyűlésének utolsó napjaiban, a' honositandók iránti tanácskozás alkalmával. A' mélt fő Rendek némely régibb törvények nyomán, mellyekben a' honosítottakra nézve világosan megemlítetik, hogy az Országgyűlésén szavazattal is bírjanak: megkülönböztetni kívánták azokat, kiknek szavazat adassék, azoktól kik szavazat nélkül, csupán az Ország köz nemesei sorába vétetnek fel. Ellenzették ezt ugyan némelyek azon oknál fogva, hogy ily különböztetést tenni az Ország Rendei hatóságának csonkításával jár; a' többség azonban oly nyilatkozás mellett, hogy az eddig honosítottakra nézve a' régi gyakorlat fentartassék, elfogadta a' fő Rendek javaslatát; és ezen határozathoz képest a' honosítottak között világos megkülönböztetés történt; — különös megjegyzésre méltó az is, hogy a' honosítottak között Pfeiler Alajos, és Mack Ignác ez előtt külföldi nemességgel felruházva nem voltak; tetleg megállapított tehát azon elv, hogy a' honosítás által, a' hazai nemesek sorába felvenni külföldi nem nemes születésű férfiakat is lehet.

Hátra van még hogy a' nyilvánosság eszközeiről szóljunk; az országos ülések naplója's irományai ugyan azon mód szerint, mint a' múlt országgyűlésen történt, egyedül magyar nyelven nyomtatás által közönségesítettek.

A' kerületi ülésekre nézve, mellyeknek fontossága és érdeke mind inkább és annyira nevedett, hogy az országos ülésben folytatott tanácskozások a' kevesebb-

ségben maradottak által utasításaiknak pusztá előadásán kívül, csak ritkán foglaltak magukban valamit; ohajtották a' Karok és Rendek, hogy rendes és az országos naplóhoz hasonló napló vezettség, — és ez iránt minden rendelések meg voltak téve. E' napló kinyomtatásától azonban épen akkor, midőn az ország leglényegesebb sérelmei felett folyván a' tanácskozások, a' legfontosabb tárgyak forogtak fén, a' könyvnyomtató eltillatott, és ezen eltillás új felakadással nevelte a' már eddig is magosra halmozott nehézségek tömegét.

Voltak némelleyek, kik a' kerületi naplót iratni kívánták; a' múlt országgyűlésnek példája azonban azt bizonyította, hogy olly hosszas tanácskozásokat, és számos kijelentéseket irás által, a' szokott országgyűlési Dictaturákon elérni nem lehet, — a' naplónak tehát illy módóni létesítése a' célnak meg nem felel. Ezen oknál fogva a' többség elmellőzvéen minden egyéb rendelkezést, felírást határozott; de ezen felírás a' fő rendi táblának állhatatos ellenzése miatt fel nem terjesztethetett, és így a' kerületi napló nem létesült.

Sikeretlenül szorgalmaztuk egy országgyűlési szabad újságnak létesítését is, mert a' mélt. fő Rendek táblája azt, valamint a' múlt országgyűlésen, úgy most is olly alakban, mellyben egyedül célirányos lehet, folyvást ellenzette. — Ellenben

Az országgyűlési tanácskozások nyilvánosságára nézve nevezetes előlépésnek lehet nézni azt, hogy a' mélt. fő Rendek táblája,

tulajdon tanácskozásai felett, egy a' Rende-  
kéhez hasonló vezetését felszólításunkra el-  
határozta, melly ámbár későn, u. m. Febru-  
ár 25-kén kezdődvén, e' naptól fogva gyors  
írók jegyzékei után, és így a' Rende-  
kénél sokkal hivebben, az országgyűlés végéig  
folyvást vezetett.

A' mi az országgyűlési költségeket il-  
leti: megjegyezzük, hogy azt az ország ne-  
messége, és azok kiket a' törvény e' neve-  
zet alá foglal, a' múlt országgyűléséhez ha-  
sonló nagy lelkűség által vezéreltetve egé-  
szén magára válalta

Pozson városának azon kérése mindaz-  
által, hogy az országgyűlési szállások bére  
megtéríttessék, a' többség által ez úttal sem  
pártoltatott

+ Egyéb ezen országgyűlésen előfordult  
tárgyak közül első helyen kell megemlite-  
nünk a' nemzeti nyelv és nemzetiség bővebb  
kifejtésére irányzott tanácskozásainkat. —  
Már főnebb említünk, hogy ő Felsége a' tisz-  
telkedő küldöttségnek csupán magyar nyel-  
ven történt üdvözlését kegyelmesen elfo-  
gadni méltóztatott; a' tudakoló feliráshoz a'  
többi tárgyak között azon kérés is foglaltat-  
ván, hogy Ő Felségéhez már ezen ország-  
gyűlésén a' felírások tisztán magyar nyel-  
ven tétethessenek: Ő Felsége az ország  
Rendeinek ezen kérését is teljesítette. Fel-  
terjesztünk ezenkívül külön felírásban mind  
azt, mit a' múlt országgyűlésétől mint a' nem-  
zetnek még teljesebbé nem ment kívánatát  
vettünk által; a' f e május 5-dikén érkezett  
k. válasz azonban ezen kéréseknek csak

igen csekély részére volt kedvező, azon fő kérelmeket pedig, mellyek oda irányoztat-  
tak, hogy a' kir. válaszok magyar nyelven  
adassanak ki, — hogy a törvények egye-  
dül magyar nyelven alkottassanak, — hogy  
az oskolákban a' tanító nyelv magyar legyen,  
megtagadta. Már az országgyűlésének utol-  
só napjaiban valánk, midőn ezen k. válasz  
következtében felterjesztett újabb felirá-  
sunkra május 10-dik napján a' fenemlitett  
három fő kérést újlag megtagadó 2-dik k.  
válasz érkezett.

A' nyelv az, melly az erkölcsi kifej-  
lődésnek nemzeti bélyeget ad, és az em-  
bercsoportot egy nemzetté olvasztja össze.  
Ez egy azon erős kapcsolatok közül, melly  
minden külső viszontagságoknak ellentál-  
lani, és a' nemzetnek életét minden lehető  
viszontagságok között fentartani egyedül  
képes. Minél inkább megvalánk tehát győ-  
ződve, hogy a' nemzet szellemi életének  
a' nemzeti egységben központosítása a' kor-  
mány érdekében is áll, és hogy ezen köz-  
pontosítás munkája huzamos időt kíván:  
annál sajnosabban esett azon eszközöktől  
elesnünk, mellyeket e' célra vezetőknek  
gondolánk. Sürgettük tehát számosan,  
hogy azon jogot, mellyet tőlünk sem tör-  
vény, sem kormány el nem vehet, miután  
kéresein sikertelenek valának, legalább  
annyiban, mennyiben tőlünk függ, tetleg  
gyakoroljuk, és a' törvényeket királyi meg-  
erősítés alá egyedül magyar nyelven ter-  
jesszük; készebbek lévén azon nem re-  
ménylett esetben, ha ezen forró ohajtá-

sunk nem sikerülne, törvény nélkül osztani szét, mint tovább is viselni azon holt nyelv jármát, melly az értelmesség kifejlődésének eddig olly súlyos akadályt okozott. A' többség azonban tekintetbe vévén azon számos közhasznú törvényeket, melyek ezen Országgyűlésének folyamata alatt kifejlettek, készebb volt még ez úttal az eredeti magyar szerkezet mellett, a' törvények latin szerkezetét is elfogadni. E' részben tehát nyereségnek igen keveset mondhatunk, mert a' felirásoknak egyedül magyar nyelveni felterjesztése eddig is számos törvényhatóságok által gyakoroltatott, és azon felirásokat a' magyar udvari Cancellaria, ámbár óvás mellett, de folyvást el is fogadta. †

Ellenben a' Pesten fenálló magyar színház megalapítása sikerült. Indítványoztuk ezt nyomban a' Tettes Karok és Rendek utasításának vétele után, sőt még az országgyűlése elején is, midőn a' tanácskozás alá veendő kiszemelt tárgyak sorozata dolgoztatott ki; arra azonban, hogy ajánlás történhessék, az utasítások beérkezését kellett várni, ezek pedig csak későn érkeztek, és így ezen tárgy érdemleg csak az országgyűlésének utolsó heteiben vétethetett tanácskozás alá. Sokféleképen különböztek az Ország Törvényhatóságainak véleményei, és noha a' színház megalapítására volt ugyan többség, e' czélnak elérésére különböző módok javallattak; mert némelleyek csak egynagy nemzeti színházat kívántak alapítani, és egy ily Színházra egy millio pengő forint aján-

lást tevének ; mások ugyan e' czélra kevesebbet. — Voltak olyanok is, kik azon világos feltétellel tettek ajánlást, hogy csupán a' most fenálló színház alapittassék meg. Némelyek mind a' most fenálló színházat megalapítani, mind egy nagyobbat is építeni kívántak. E' különböző vélemények végre miután az ajánlandó alapítványi summa iránt közelítés által a többség 400,000 pengő forintban megállapodott, oda központosultak, hogy ez alkalommal ugyan csak a' most fenálló színház vétessék országos pártolás alá, és a' körülmények kifejlődésétől várassék a' további lépések elintézésének szüksége, megtartatván addig is azon telek, melly a' mult országgyűlése alkalmával egy felépítendő magyar színháznak a' Duna partján kijellettetett. A' fentemlitett alapítványi summán felül, a' most fenálló színház építéséből még fennlévő adósságoknak kifizetésére és az első megkívántatóságok beszerzésére 50,000 p. forint ajánlatott, és mind ezen, mind az alapítványi summának kezelése, és az ez iránt alkotott törvényczikkelybeni módon leendő haszonra fordítása, úgy szinte a' színház igazgatására való felügyelés egy országos választmányra bízott. Ezen választmányhoz a' Pest vármegyei Alispán, és Pest városának Polgármestere is állandóul hozzá csatoltattak.

Az ajánlatok sorában a' Ludovicea katonai Intézetre is tétettek külön ajánlatok ; nem különben Mack Ignác, ez országgyűlésén történt honosításáért a' nemzet iránti hálából a' Temesváron felállítandó Lyce-



umra 10,000 p. forintot, különösen ezenkívül 5000 p. flot ajánlott, melly summának hova fordítását az Ország Rendeire bizta. Ezen summa „Mack Ignác alapítvány“ név alatt a vakok intézetének alaptökéjéhez csatoltatott, és mind ezen ajánlat, úgy szintén néhai Alagovics Sándor Zágrábi Püspök által alapított árva-intézet is, emlékezetnek okáért külön törvénybe iktattak.

A magyar tudós társaság tökéjének gyarapítására is tétettek némelly magány ajánlatok, mellyek külön törvénybe foglaltattak.

A közhasznú Intézetek itt már szóba jövén, összeköttetés végett szükség megemlíteni a Ludovicea katonai Intézetet is, annak felállítását a mult országgyűlési feltevélek mellett, az akkor tett ajánlást megújítva, újlag szorgalmaztuk ugyan, e részbeni felírásunkra mindazáltal k. válasz nem érkezett.

Kivántunk volna a Vakok, Siketnémák és Kisded-óvó már fenálló, úgy egy felállítandó Tébholyodottak Intézetei tárgyában országos választmány által előmunkálatokat tétetni; egyszer'smind egy külön szinte országos választmányt kiküldeni, melly egy nemzeti Bank felállítása iránt készítsen véleményyt. Felírást is tevénk; de ez az országgyűlésének épen utolsó napján küldtén fel, reá k. válasz nem érkezhetett.

Valamint az anyagi jólét biztosító törvényektől, úgy az egyes polgárok belső megnyugvása azon belső körben, hova a Törvényhozás ereje nem hat, lelkiösmé-

retük sugallásának szabad követésétől függ; a' lelkiösméretnek szabad követése pedig, a' mennyiben külső formákban nyilatkozik, a' vallás szabad gyakorlásában áll. A' tiszta vallásosság neveli a' köz állomány boldogságát, mert erősíti a' törvények sérthetlensége iránti tiszteletet, és felemeli szerencsétlen eseményekben egyes polgárok levert érzeményeit ott, hova a' polgári igazgatás hatósága nem terjedhet, és olly eszközök által, mellyek a' polgári társaság eszközeinél sokkal hatalmasabbak. A' tiszta vallásosság tehát egyik hatalmas rugója a' társas életnek, és azt nevelni, a' köz állomány érdekében fekszik. De nem fekszik érdekében a' vallásos egység, mert vallásosság minden vallásbeli felekezetenél egyiránt található, — hanem az, hogy a' vallásbeli felekezetek békesen és egymás tanításait kölcsönösen tisztelve, a' vak buzgóságot egyformán megtagadják, — egymás iránt türelemmel, és mint ugyanazon egy ember-család tagjai, szeretettel viseltesse nek. A' közállomány pedig maga ezen türelmet magasabb értelemben az által gyakorolja, ha a' különböző vallásbeli felekezetek között különbséget nem téve, őket egyenlő jussokkal ruházza fel.

Illy elvekből u. m. a' vallásbeli egyenlőség elveiből, mellyeken a' Bécsi's Linczi békekötések alapulnak, kiindulva, folytatuk a' vallásbeli sulyok és nehézségek iránt a' mult Országgyűlésen megkezdett's félbeszakadt tanácskozásokat. Böven ismeretesek a' Tettes Rendek előtt az 1790 év óta

különféle úton orvosoltatni hasztalan próbált sérelmek, mellyeket a' mult Országgyűlése 14 pontokban foglalt össze. Ezek közül tehát csak azokat említjük meg, mellyekre nézve a' két tábla között a' köz megállapodás el nem éretett; u.m. hogy a' Reversalisok a' multa nézve is erónélkülieknek nyilatkoztassanak, — hogy a' Recopulatiók megszüntessenek, — hogy az átmenet korlátlanul szabad legyen, — és hogy a' vegyes házasságokban élő házastársak, támadható való perek esetében, mindenik tulajdon vallásának törvénye szerint ítéltessek. — Az igazság és egyenlőség elvei mind ezeket szorosán megkívánták volna ugyan, a' mélt. fő Rendek azonban számos izeneteik váltása után sem egyeztek meg e' pontok megállapítására nézve; az egész vallásos tárgynak tehát megakadni, és valamint a' mult Országgyűlés alatt, úgy most is felfüggesztetni kellett volna, ha a' Karok és Rendek meg nem egyeztek volna abban, hogy most, miután több lényeges pontokban az egyesség megtörtént, azon pontok a' többi pontoktól elválasztva terjesztessenek fel. Ezek közé tartozik:

1-ör a' Reversalisoknak a' jövőre nézve, úgy szintén az eddig kiadottaknak is, ha bizonyos ideig fogalomba nem vétettek, erónélkülieknek nyilatkoztatása.

2-szor Hogy a' vegyes házasságokból születendő mind két nembeli gyermekek attyok vallásában neveltessek.

3-szor A' törvénytelen születésű, talált, úgy szintén az eredetileg tiszta, és

időközben vegyessé vált házasságokból született gyermekeknek vallásos nevelése iránti rendelkezés.

4-szer a' catholicus gyermekeknek az evangelicus oskolák gyakorolhatása ; — úgy szintén a' catholicus szülőknek evangelicus nevelők tarthatása iránti engedelem ; — nem különben az, hogy a' külföldi oskolák látogatása szabad.

5-ször Az Evangelicusoknak elemi és grammaticalis oskolák felállithatásabani biztosítás.

6-szor a' vegyes házasságokból eredő váló perek iránti rendelkezés azon esetre, midőn a' házasság szerzés alkalmával evangelicus valláson volt mind két háztársak közül valamelyik a' váló per lefolyta alatt vagy azután catholica vallásra megy által.

7-szer hogy a' birtokszerzés, tanítók és egyházi személyek fizetése, a' hivatalok és tisztségek betöltése, mesterséggyakorlás, és lakosság tekintetében a' catholicus és evangelicus vallásúak között, vallásuknál fogva különbség ne tétessék.

8-szor a' közös temetők, és tábori Papok iránti rendelkezés.

Ezen pontok egy Törvényczikkelybe foglalva Május 7-kén Ő Felsége eleibe terjesztettek.

Tagadni nem lehet, hogy az igazság és egyenlőség elveihez mérve e' megállapodás ki nem elégíti az Ország kívánságát ; nevezetesen az átmenet, a' Reversalisoknak a' múltra nézve is erőnélküliek-

nek nyilatkoztatása, és a' Recopulatiók eltörlése iránt kívántunk volna országos végzést eszközölni; miután azonban ezt teljesitenünk nem lehetett, nem volt egyéb hátra, mint kinyilatkoztatni utolsó Izenetünkben, hogy folyvást vitatott elveinkhez, miszerint a' Reversalisokat 's Recopulatiókat törvényteleneknek tartjuk, — a' hat héti oktatást pedig, mellynek törvényben nem alapulását mind a' két tábla különben is már elismerte, a' bécsi 's linczi Békekötésekkel, az 1608 : 4-ik és 1790 : 26 törvényekkel megegyeztetni nem tudjuk, folyvást ragaszkodunk, és az említett törvényekkel és Békekötésekkel ellenkező kormányi Rendeleteket, magyarázatokat, és intézkedéseket kötelező erővel bírónak nem ismerjük.

Midőn az említett pontok iránt a' felírás épen felterjesztendő vala, az Ország Primása a' magyar egyházi Rend nevében, és a' fő rendi táblának öt világi tagjai, ezen törvény alkotása ellen, a' mennyiben az a' catholica hit és anyaszentegyház elveivel, tanításaival és érdekeivel ellenkezik, óvást tévén, ezen óvást az 1790 : 26 törvény példájára a' Törvényczikkelybe bele iktatni kívánták, ezt azonban a' mélt. fő Rendekek sem fogadván el, a' Karok és Rendekek táblájával csak tudomás végett közölték, a' Karok és Rendekek táblája pedig azt mint országos tanácskozás alá nem tartozó, egyesek által történt nyilatkozást a' fő rendi naplóba visszaütasította.

E' közönséges sérelmeken kívül Gömör és Bihar Vármegyék követői által előterjesztetett, hogy a' nagyváradai deák szertartású, és a' Rosnyói volt megyés Püspökök által a' vegyes házasságoktól a' szokott egyházi áldás megtagadtatott, és nem csak ez által, hanem azon közönségesen elterjesztett tanítások által is, mellyek a' nagyváradai megyés Püspöknek az 1839 évi Martius 15-kén költ körlevelében foglaltatnak, a' vegyes házasságoknak súlyos akadály tététt, és ez által az 1790 : 26 t. cz sértetett meg, nem csak, hanem azoknak, kik eddig kötött vegyes házasságokban élnek, lelkiösméretük aggodalommal töltetvén el, lelki nyugodalmuk, és a' házi csendesség számtalan családokban felzavartatott. Heves vitások folytak e' tárgyban, a' mélt. fő Rendek azonba folyvást azt állítván, hogy az egyházi szertartások a' polgári Törvényhozás körébe nem tartoznak, és hogy az egyházi Rendet oly törvények által, mellyek e' független körbe tartoznak, lelkiösméretük ellenére kötelezni nem lehet, annak mint sérelemnek felterjesztését folyvást ellenzették. Megállapodás tehát csak a' jövőnek biztosítására nézve történhetett; nevezetesen hogy az eddig áldás nélkül kötött vegyes házasságokból született vagy születendő gyermekek törvényeseknek nyilatkoztassanak; továbbá hogy a' vegyes házasságra lépni kívánók ennekutánna mindenkor a' vőlegény vallásán lévő lekipásztor által adassanak

öszve; és ezen megállapodás a' fölterjesztett Törvényczikkely 3 és 4 szakaszai-ban foglaltatik.

Kivántuk volna ezeken kívül az 1790: 26 törvénynek Horvát Országot illető 14-ik szakaszát eltörültetni; de ebben valamint a' magyar nyelvnek tökéletes diplomatikai polczra emelésében, is Horvát Ország követei folyvást ellenkezvén, a' mélt. fő Rendek ezen okból meg nem egyeztek.

Az Országgyűlésének vég óráiban Május 12-kén hirdettetett e' tárgyban ő Fel-ségének azon k. Válasza, miszerint az időnek a' tárgy fontosságához képesti rövidsége miatt, az elhatározó válasz kiadása elhalasztatik. E' tárgynak vég elintézése is tehát a' jövő Országgyűlésére fennmarad.

A' görög nem egyesült valláson lévők sérelmei is tanácskozás alá jövéen, az 1790: 27-dik törvényczikkelyben kimondott egyenlőségi elvre kivántuk alapítani határozatainkat, és azoknak számos pontjait a' mélt. fő Rendek is elfogadták. — Kivántunk volna az egyházi személyek illendő ellátásáról, — a' papi nevendékek oktatásáról, a' mennyiben ezek mint népoktatók, a' nép erkölcsi s szellemi kifejlődésére legnagyobb befolyást gyakorolnak; — végre a' görög nem egyesültek Kalendariumának a' közönséges Kalendarium-mali öszveolvasztásáról; úgy nem különben a' görög nem egyesültek és más valláson lévők közötti vegyes házasságokból származó váló-perekről is rendelkezni,

és a' mennyiben az utóbb említett ponton kívül, ezekre előkészületek kívántatnak, országos Biztosságot rendelni; ezekre nézve azonban az egyesség nem sikerült; azon pontokra nézve pedig, mellyek iránt megállapodás történt, a' felírás szinte Május 12-én terjesztetvén fel, válasz e' tárgyra nézve sem érkezett.

Kraszna, Közép-Szolnok, Zaránd vármegye, és Kővár vidéke az 1836:21-ik Törvény által Magyar Országhoz teljesen visszacsatoltatván, kívántuk volna, hogy az Unitaria vallás az egész magyar Hazába bevett vallásnak nyilatkoztassék; a' mélt. fő Rendek azonban e' tárgynak elintézését akkorra kívánták halasztani, midőn az említett Törvény folytában a' tetteleges visszakapcsolásra ő Felsőge által ki-rendelt Biztosság munkálatát beadandja. Sajnosan vettük ezen ellenkezést, mert az unitaria vallás bevétele a' visszakapcsolási egyéb munkálatokkal olly szoros kapcsolatban lenni nem véltük, hogy különválasztva el ne határozathassék, a' visszakapcsolás munkáját pedig könnyíteni gondoltuk, és előkészíteni a' köz véleményben az által, ha egy illy elvnek előleges felállításával, a' visszakapcsolásnak fogantjai mintegy előre kimutatva lesznek; és folyvást sürgettük is, de egy iránt sikeretlenül az ezt megrendelő törvény alkotását.

A' zsidóknak mint vallásbeli felekezetnek polgárosítása a' Karok és Rendek táblájánál egész kiterjedésben nyert elfo-



gadást ; a' mélt fő Rendek noha nevezetes engedményekben egyeztek meg, a' Karok javaslatát egész kiterjedésben el nem fogadják, és így, noha nézeteinkkel, u. m. hogy az alkotandó törvénynek célja nem lehet egyéb, mint teljes mértékbeni polgárosítás által a' köz állomány érdekével összevolvasztani a' Zsidók külön érdekeit, a' részletes engedmények rendszere meg egyeztethető nem vala, elfogadták még is a' Karok és Rendek a' fő rendi javaslatot azon nézetből, hogy e' nyomtatott néposztálynak némi könnyebbség szereztessék, az e' részben érkezett k. Válasz mindazáltal ezen engedményeket is igen szűk korlátok közé szorította, és így alakult a' Zsidokról szóló 29 Törvényczikkely.

Minemü akadályokat szenvedett a' kir. előadásoknak, különösen az 1-ső és 3-dik pontnak felvétele, a' szóllás szabadsági, és szabad választási sérelmek felett folytatott tanácskozásokról fenebb előadottakban előszámláltuk. Miután a' csongrádi záradék megbukván, a' tudakozó felírás elhatároztatott, és a' Karok és Rendek a' katona ajánlás érdemleges tanácskozásába is bele bocsátkozván, abban is megállapodtak volna, hogy számszerinti ajánlás történjék, — a' tanácskozás azon kérdés körül folyt, hogy az 1830 évben megállapított feltételeken kívül, a' katona-ajánláshoz kell-e' még más feltételeket is kapcsolni. Mind azok, kik a' szóllás szabadsági, és szabad választási sérelem felterjesztéseig az ajánlás felett tanácskozni

nem akartak, de ezen záradéktól eles-  
tek, most már az orvoslást mint lényeg-  
es feltételt, — ezen kívül az előleges,  
a' vallásbeli, 's egyéb sérelmek orvoslá-  
sát is az ajánláshoz kívánták kapcsolni,  
ezen kívánattól azonban külön külön történt  
szavazások által elüttetvén, azt sürgették,  
hogy legalább ezen sérelmek az ajánlással  
együtt és egyszerre terjesztessenek föl,  
de ezen kívánat sem sikerült. — Különö-  
sen indítványoztatott az 1830-dik évben tar-  
tatott országgyűlési Rendek által olly hév-  
vel pártolt *Circulatio* is, u. m. hogy ma-  
gyar Ezredeknél csak magyar Tisztek al-  
kalmaztassanak, és az előléptetés sora a'  
magyar Ezredekben a' többi Ezredektől  
különválasztva történjék; azonban ezen in-  
dítvány is csak 14 megyétől pártoltatva,  
kevesebbségben maradt. Ezután az 1830:  
7-dik törvényben foglalt feltételek kerül-  
tek tanácskozás alá, mellyek mindannyian  
épségben maradtak; a' szolgálat ideje a-  
zokban 8 évekre határozatott, és hozzá-  
kötöttetett, hogy a' szolgálat idejének bü-  
ntetésképeni meghoszabbitása semmikép sza-  
bad ne legyen, és a' hadi törvények által  
némely katonai vétetekre szabott *Capitulatio*  
elvesztésének büntetése szűnjék meg.

A' királyi biztos kimutatásából kivilá-  
gosodván, hogy az 1830 év előtt állított ka-  
tonák közül még 9000 és egynehány valóság-  
os hadi szolgálatban van, több törvényha-  
tóságok ezeknek elbocsátását is sürgették;  
mások pedig ezek helyett ugyanannyi újon-

czokat ajánlottak; többséget azonban sem az egyik sem a' másik indítvány nem nyert.

A' kiállítás módjára nézve elhatározlatott, hogy az minden kivétel nélkül, és mindenütt sorshuzás által történjék. — Ez alkalommal Arad vármegye követe azon indítványt tevő, hogy a' sorshuzásban a' nemesek cselédjei is részt vegyenek, kiket eddig a' katonai szolgálattól a' törvény azon oknál fogva mentett fel, mert a' kiállítás erőszakkal eszközöltetett, és a' kiállítandóknak megválasztása a' földes urak, tisztviselők, és a' helység előjárói önkényétől függött; különösen sürgette ezen indítvány elfogadását azért, mert cselédnek elszegődni közönségesen a' katonaságra alkalmas legénység szokott, és így a' sors gyakran házastársakat egymástól, gyermekeket atyoktól szakaszt el. De ezen indítvány is utasítások hiánya miatt pártolás nélkül maradván, az előbbi gyakorlat e' részben fentartatott. Számos törvényhatóságok tekintetbe véve a' hazának mind külső, mind belső állapotját, melly a' kir. Biztos kijelentése szerint is hosszas békét ígérő, a' kívánt újonczoknak alig felét akarták megajánlani; a' többség azonban 38,000 újonczok ajánlását határozta.

Tapasztalás bizonyítja, hogy az Ország védelmének erejét nem egyedül a' folyvást fegyverben álló katonaság teszi, — és hogy rendkívüli esetekben a' nemzet maga az, melly rendkívüli erő kifejtésére képes. — A' legközelebbi világtörténetek tanítanak, hogy egy nemzet, melly nemzetiségében

egy, ha függetlensége, és törvényei mellett kél fel, csuda dolgokat képes végbeinni, és olly seregeknek törte meg erejét, melyek a' világot hódítva járták keresztül. — Ohajtottuk volna tehát többen, hogy az Ország védelmi rendszerének minél erősebb kifejtéséről gondoskodjanak az Ország Rendei, és e' tekintetből résszerint a' Capitulatio idejét minél rövidebbre szabni, résszerint véleményadás végett, ezen rendszernek kiképezésére egy országos választmányt rendelni kívántunk, de sem ezen indítvány sem pedig azoknak indítványa, kik a' nemesi Felkelés és Banderiale tárgyban készített országos választottsági munkálatot kívánták tanácskozásba vétetni, többséget nem nyert.

A' k. válasz, melly a' felterjesztett katonai ajánlás tárgyában érkezett, az ajánlott újonczok számát elfogadván, azt kívánta, hogy a' katonai szolgálat ideje, és a' szökevényekre szabott szokott capitulatio elvesztési büntetés azon karban tartassanak meg, mellybe az 1830-ik évi törvény által helyezve vannak. Ezen k. választ az Ország Rendei a' katonai szolgálat idejére nézve elfogadván, a' capitulatio elvesztése iránt újlag felirtak, de a' május 8-kán költ 2-ik k. válasz e' kívánságot sem teljesítette; nem lehetett elfogadni egy olly büntetést, mellynek céliránytalansága a' vétek meggátlására, alkalmazásában tűnik ki leginkább, és melly nem az ország Rendei által alkotott törvényekben szabtván, olly törvényekben, mellyek a' kormány önkénye szerint minden

pillanatban változhatnak, magát a' capitulatiót, és a' törvényben adott szó szentségét az által könnyen veszélyeztethetné, ha ezen büntetés neme számosabb esetekre terjesztetnék ki. Ismét felirtunk tehát, hogy ezen feltételtől elállanunk nem lehet. Az országgyűlésnek csak nem utolsó óráiban érkezett végre azon k. válasz, mellyben Ő Felsége kinyilatkoztatja, hogy ezen büntetés neme soha más vétekre a' szökések esetein kívül alkalmaztatni nem fog, és hogy a' sorshúzástól magokat elvonók hasonlatosságára nézve Ő Felsége azt kívánja, hogy ezen büntetés az állítandó újonczoknak előre megmagyaráztassék. Illy biztosítás mellett végre a' Karok és Rendek ezen büntetésnek általános megszüntetésétől is elállottak.

Az 1836: 11-ik t. cz. által kirendelt országos választmány munkálata a' katonai élelmezés tárgyában, melly a' kir. Előadások 2-dik pontját teszi, olly karban nem volt, hogy e' tárgyban végképen elhatározó intézkedéseket lehetett volna tenni; mert az elv, hogy a' katona ellátása továbbá is a' törvényhatóságok által természetben kiszolgáltató élelmezéssel, vagy pedig a' kincstár által királyi éléstárakból történjék, eldöntve, és a' netalán kívántató megváltási summa iránt vélemény adva nincs. Felirtak tehát az ország Rendei, hogy a' mennyiben az élelmezésből és általkelésből származó veszteségek törvényesek, azokat kész pénzen megváltani kívánják, mivel pedig ezen megváltás hasznai a' mostani szállásolási mód mellett végképen elenyésznének, egyszer-

'smind kinyilatkoztatták, hogy ezen tárgyat katonai laktanyák felállításával válhatlan kapcsolatban kívánják elintézni. Mind a' kincstárral kötendő egyezkedés, mind pedig a' katonai laktanyáknak, az Ország védelmét tekintve hol és mi módon leendő felállítása iránt tehát véleményadás végett egy országos választmány küldetett ki, mellynek kötelessége leszen tudósítását a' legközelebbi Országgyűlésére beadni.

Voltak kik addig is azon oknál fogva, mivel a' közadó különben is a' hadisereg tartására ajánltatik, a' katonai élelmezés természetbeni kiszolgáltatását egészen megtagadni, vagy legalább olly feltétellel terhelni kívánták, hogy a' kiszolgáltatandó természetnyek ne regulamentális áron, hanem piaczi áron téríttessenek meg; de ezen ohajlás többséget nem nyert.

A' katonai élelmezéssel összefüggésben lévő katonai kihágások iránt is kívántunk volna törvénytalkotni, az idő rövidsége miatt azonban a' két tábla közti megegyesülés utó nem érethetvén, e' tárgy is függőben maradt.

A' kir. Előadások 3-dik pontja a' Duna és egyéb folyamok szabályozását foglalja magában. Felszámíthatlanok azon károk, mellyek a' szabályozatlan folyók kiöntései által évenként okoztatnak, és számtalanok az akadályok, mellyekkel a' hajózásnak küzdeni kell, holott azon vizekkel gazdag folyamok, mellyek hazánkat keresztül hasítják, szabályozva és csatornákkal összekapcsolva, a' nemzeti ipar előmozdításának

alig felszámítható foganattal lehetnének eszközei; természetesen azonban, hogy illy általános szabályozásokra szintolly nagy áldozatok és erő kívántatnak, mint a' milly nagyszerű a' czél maga; és hogy mielőtt e' munkához hozzá fogni lehet, annak sikerét biztosító eszközökről kell gondoskodni. Felirtunk tehát, hogy O Felsőége az eddigi előkészületeket velünk közleni méltóztassék, — és egy országos választmányt rendeltünk, mely az adatokat összev hasonlítván, az iránt is adjon véleményt, hogy a' szükséges pénz-alap honnan, és a' szabályozás miképen lehetne eszközzendő. — Addig is azonban, míg ezen általános szabályozás munkába vétethetik, egy a' Dumát a' Tiszával összekapcsoló csatorna létesítésének biztosítására szolgáló törvényczikkelyt alkotánk; — és a' vízi munkálatokról, azoknak mikénti eszközzésbe vételéről, és az elkészült munkálatoknak a' károsítások elleni megóvásáról a' 10-ik czikkelyben rendelkezünk; — melly törvények ha talán a' czélnak még egészben meg nem felelnének is, és alkalmazásukban némi nehézségek fordulhatnának elő; foglalnak mégis magukban olly elveket, mellyek hasonló esetekre kiterjesztve, magokat kifejthető gyakorlati nehézségek elhárítása mellett, hasznos és üdvösséges hatással leendnek.

Azon tárgyak között, mellyek a' hitel öreghitése által a' nemzeti ipar előmozdítására czéloznak, és mellyek törvénybe iktattak, tartozik az 1836: 20-dik törvénynek kiterjesztése.

Olly Intézetek, mellyek a' lehetőleg legkisebb nyereségre vannak kiszámítva, bajosan állhatnak fel a' nélkül, ha a' kamatok kamatját az adós által, a' pontos fizetés elmulasztás esetére, köteleztetni nem lehet; felterjesztünk tehát egy törvényjavaslatot, mellyben kimondatik, hogy az illy lekötelezés nem uzsora; azonban tagadó választ nyervén, és az Országgyűlés vég óráiban felterjesztett 2-dik felirásunk is sikertelen maradván, e' részben az 1836: 20 törvénynek a' kamatok beszedhetésére 200 forintig lett kiterjesztésével beérni kéntelenítettünk; pedig ezen törvény rendelete mellett a' kamatoknak az elmarasztalás és végrehajtás ideje közben, fordítható hasznai elveszvéen, gyakori késedelmezések ismétlése által, az említett Intézetekre nevezetes kár háramolhat; illy törvény tehát igen szükséges lett volna.

Legfontosabb mindazáltal, és következőkre nézve legüdvösségesebb leend a' váltó-törvénykönyv, és ezzel kapcsolatban lévő, a' kereskedőkről, gyártókról, közkereseti társaságokról, a' kereskedői testületekről és alkuszokról, a' fuvarosokról, a' követeléseknek be- és kitáblázásáról, végre a' csődületről alkotott törvényczikkelyek. Ezek közt három hosszabb vitatást okozott kérdés adta magát elő, mellyeknek egyike közállományi, ketteje a' törvényszékek' elrendezésébe vágó jellemű lévén, különös megemlítést érdemelnek! ú. m. a' váltó törvényszéki birák kinevezésének módja, — a' váltó feltörvényszék független állása, —



és a' csödületi pernek feljebbvitele. — A' mi a' váltó törvényszéki Birák kinevezési módját illeti, ohajtottuk volna, hogy azok mint első birák, ha nem közvetlen az illető Törvényhatóságok által választatnak is, legalább azok közül neveztesse nek, kiket azok Ő Felségének a' kinevezésre fognak ajánlani; de ezt a' k. válasz el nem fogadván, sőt több izbeli felírások után végre határozottan kijelentvén, hogy Ő Felsége ezen kinevezési módban tellyességgel megegyezni nem fog: az Országgyűlésének vég óráiban a' Karok és Rendek a' váltó-törvénylétesítését kockáztatni nem akarták, és azon okból, mivel a' most fenálló közállományi gyakorlat szerint nem minden első birák, hanem csak a' helyhatósági első birák választatnak, a' váltó törvényszékek pedig több törvényhatóságokra terjeszkedvén ki, azoknak tagjai helyhatósági biráknak nem tekintethetnek, elállottak.

A' mi a' váltó feltörvényszék függetlenségét illeti: első javaslatunkban ezen törvényszéket a' fő mlgú kir. kuriától egészen különválasztottuk; a' 2-ik kir. válasz ellenben azt kívánta, hogy ezen törvényszék a' királyi Itélőtábla kiegészítő részének tekintvén, csak másod Elnökkel birjon, és abban a' királyi Személynök is tetszése szerint vihesse az előlülést, sőt némelly előforduló esetekben két királyi táblai ülnököt is, a' feltörvényszék ítélethozásában részt veendőket küldhessen ki. Ismételt felírásainkban kifejtett okainknál fogva Ő Felsége megegyezni méltóztatott, hogy a' váltó fel-

törvényszék nem ugyan a' királyi táblának, hanem a' fő mlgú kuriának legyen kiegészítő független része, és rendes elnökkel láttassék el. — Végre

A' csödületi perben a' feljebbvitel akép határozatott, hogy ezen perek az illető törvényszékektől mint első bíraktól a' váltó feltörvényszék megvizsgálása alá, onnan pedig a' hétszemélyü itelő táblához vitessenek feljebb, hogy ekép azoknak minél gyorsabb lefolyása eszközöltessék.

Számos üdvösséges rendelkezések foglaltatnak ezen törvényczikkelyekben, mellyeket egyenként elősorolni szükségtelen, miután azokat a' Törvény kihirdetése alkalmával a' Tettes Karok és Rendek úgy is meghallani méltóztatnak; egyet még is a' betáblázási törvényből kiemelni szükségesnek tartunk, mert ez a' hitel emelésével együtt, egyszersmind a' birtok biztosítására czélzó törekvéseinknek nyomát hordja magán, és ez a' 19 szakaszban foglalt azon rendelkezés, melly a' megyékbe is behozandó telekbírói hivatalokra első lépésnek tekintethetik. Többen előadván hogy ezen intézetnek fontossága napról napra annyival inkább nevededik, minél inkább nő a' polgári vagyonnak hitele, az ösiség bilincseivel terhelt nemesi birtoké felett, ezen intézetet kötelező törvény által kívánták a' nemesi birtokra kiterjeszteni; mások ellenben azt állították, hogy mindaddig mig az ösiségnél fogva a' nemesi birtokot tettegi birtokosa kezéből elperleni lehet, azon jótékony hatását ez inté-

zet is nagy részben nem eszközölheti , mellyet más országokban tapasztalunk ; mert megtörténhetik , hogy épen azon birtok , mellyre a' hitelező kölcsönözött , adásától elpereltetvén , követelése biztosíték nélkül marad ; mielőtt tehát e' részben kötelező törvény hozatnék , szükségesnek látták lassanként kibonyolítani a' nemesi birtokot is azon biztosíték nélküli állapotjából , mellyben lehető legnagyobb értékének fő pontját el nem érheti , és azt mind inkább közelebb vinni az ingó érték természetéhez , hogy ennek becsével a' concurrentiát ki állhassa ; ez által tehát csak engedő törvény létesült.

Különösen a' fekvő birtok biztosítására 's becsének emelésére voltak irányozva az 1836 : 15 t. cz. megigazítását tárgyzó tanácskozásaink , nevezetesen midőn azt kívántuk megállapítani , hogy a' pénzbeli marasztalásokat magában foglaló ítéletek végrehajtása alkalmával eladott fekvő birtok , a' meg vevőnek ha nem örökös , legalább hosszú ideig tartó zálogbeli tulajdona maradjon ; ez által neveltetett volna a' vevők száma , neveltetett volna az árverési javak becsé a' birtoknak biztosabb volta által ; azon törvényjavaslat azonban , melly ez iránt készítetett , az országos ülésben akkorra halasztatván , midőn a' váltó törvénykönyv , és ezzel kapcsolatban lévő törvények köz megegyezést nyernek ; tanácskozás alá többé azért nem vétethetett , mivel magok ezen törvények is

az Országgyűlésének vég óráiban értek tökéletességet.

Az 1836 : 14 t. cz. a' világos örökösödések esetében rendelt választmányokra olly szerfeletti hatóságot ruház , millyen egyedül a' legfőbb törvényszéket illet , hogy t. i. ítéleteik minden további feljebbitel nélkül azonnal hajtassanak végre , holott magának ezen kérdésnek elítélése , ha fenforog e azon eset , mellyben a' 14-ik törvénybeli eljárásnak helye van ? gyakran olly nehézségeknek lehet kitéve , mellyek érettebb megfontolást kívánnak. Ohajtottuk volna tehát törvény által elhatározni , hogy mindenek előtt azon kérdés , ha van e' helye a' summás eljárásnak , feljebbitel útján a' törvényszékek által , ha pedig a' törvényszék ítélete a' küldöttség ítéletétől különbözik , birtokon belől a' hét-személyü tábla által , hanem a' tárgy természetéhez képest , minden egyéb perek előtt soron kívül döntessék-el. Ezt azonban a' mélt. fő Rendek el nem fogadván , sőt a' feljebbitelt a' rövid útu visszahelyeztetési perek példájára , az udvari Cancellariához kívánván intéztetni , miután nézetünk szerint , az igazgatás helyes elveivel a' politikai Dicasteriumok eljárását a' biráskodással öszve zavarni nem lehet , a' feljebbitel kérdését elmellőzve , az említett törvényt legalább annyiban igazítottuk , hogy a' küldöttség tagjait maguk a' felek , a' küldöttség tagjai pedig az Elnököt válasszák.

A' birtok biztos használására tartozik, hogy az egyes polgárok birtoka szomszédjainak birtokától elkülönöztessék; az 1836: 12 t. cz. ezen jótéteményben részesítette már az Ország lakosainak legnagyobb részét; kiterjesztettük tehát ezen törvényt a' Jász-Kún, és Hajdú kerületekre is; de a' birtok biztosítása egyszerűsmind azt is kívánja, hogy a' külső gazdaság tárgyai, mellyeket olly szorosan, mint az elzárható értéket, őrizni nem lehet, a' gondatlanságból eredő, annyival inkább a' szántszándékos kártételtől a' mennyire lehet, szigorú 's gyors elégtétel által megóvattassék, és e' célra van irányozva.

A' mezei rendőrségről szóló törvény-cikkely. E' törvény alkotásában 3 fő nézet vezérlé a' Rendek tábláját; 1-ör hogy a' rendőrségi eljárás külön tisztviselőkre bizassék, és lassanként ez által a' köz igazgatásban is megkezdjük azon elvnek gyakorlását, melly hazánk köz igazgatásában leginkább hiányzik, ez pedig a' tisztli eljárásoknak egymástóli elválasztása, és külön tisztviselők általi teljesítése; Ezen elvnek alkalmazását azonban hasztalan sürgettük, 's legfőbb akadály az volt, hogy a' többség utasítások hiánya miatt egyéb alapot, mellyből ezen tisztviselők fizettetnének, mint a' most is már csak nem erején túl terhelt adózó nép rovatását kimutatni nem volt képes; és így megkelle elégedni azon rendeléssel, hogy a' rendőrségre való felügyelés a' járásbeli szolgabiráknak tétetvén kötelességül, e-

zeknek száma, a' helytartó Tanács közbejöttével, a' szükséghez képest szaporitassék. A' 2-ik fő nézet volt a' bizonyítás módja. A' mezei kártételeket több tanúkkal bizonyítani ritkán lehet; kívántuk volna tehát, hogy minden helységben a' mezei szolgabíró tudtával és megegyezésével egy közös csősz, kit mind a' földes úr, mind a' jobbágyok birtokukhoz aránylag fizetni tartoznak, fogadtassék fel, — és ennek esküvéssel erősített és a' kár valósága által támogatott vallomása teljes próbát tegyen. Ezen óhajtás sem ment azonban tisztán törvénybe, hanem csak úgy, hogy a' ki az általa felfogadandó csősznek ilyenemű hitelességet szerezni akar, azt a' fentebbiek szerint, a' járásbeli szolgabíró elébe állítani, és ha az eskü letételére erkölcsi tulajdonainál fogva alkalmatos, vele az esküt letéetni köteleztetik. — A' 3-ik fő nézet volt, hogy a' mezőben és egyéb külső gazdasági tárgyakon egymás tulajdonát a' birtokosok nem csak nem sérteni, hanem tulajdon marháik vagy cselédek által történhető károktól kölcsönösen megőrizni is tartoznak; a' ki tehát e' kötelességét elmulasztja, kettős kötelességét sértvén meg, kétszeres büntetést is érdemel. Ezen alapon nyugszik a' törvénynek a' kár kétszeres megtérítését számos esetekben rendelő határozata.

A' mezei rendőrségi törvény alkotásában többnyire külső nemzetek példáját követtük; igaz, hogy azoknál e' törvényt a' birtok tökéletes elkülönözése, és az is-

tállózási gazdálkodás megelőzte, és így nálunk e' törvény alkalmazásának talán számosabb akadályai lehetnek mint egyebütt; voltunk is számosan, kik e' törvény alkalmazását azon helyekre kívántuk szorítani, hol az elkülönözés már valósággal meg is történt, számosan azonban olly véleményben voltak, hogy maga az elkülönözés is e' törvény által siettetni fog, egyébiránt pedig annak az 1836: 12 törvénnyel sort tartani szükséges.

Egy választmányt rendeltünk, melly a' hazában évről évre pusztító marhadög veszélyeinek megakadályozása iránt javaslatot tegyen, és ezen választmány munkálatát az Országgyűlésének vég napjaiban be is adta; az elhatározás vég pontján álló tárgyak sokasága miatt azonban azt tanácskozás alá nem vehettük, hanem mint jövő tanácskozások anyagát az Országgyűlési irományok közé rendeltük beiktatni.

Azon különböző helybeli szokások, mellyek szerint a' jobbágyok örökösödéseinek esetei a' hármas törvénykönyv III-dik része 29-dik czimének határozatlan rendelkezésében többnyire önkényesen intéztettek el, szorosán megkivánták, hogy ezen örökösödések eseteire általános törvényes rendelkezés történjék, melly az igazság elvein alapuljon. A' jobbágyok örökösödésére nézve is tehát új törvényt alkottunk, melly minden előforduló esetekre a' lehetőségig kimerítő intézkedést foglalván magában, a' jobbágyok birtokát nagy részben biztosítja.

De még inkább kívántuk volna a' földes úr és jobbágy közti viszonyokról szóló, az 1837-ki Országgyűlésen alkotott urbéri törvények kiigazítása alkalmával az 1-ső rész 40-dik czímének világos magyarázatot adva, biztosítani a' jobbágyot, és egyszersmind biztosítani a' földes urat is, kölcsönös jogai mértéke felől. Sokan ez alkalommal azt javasolván, hogy ezen törvénynek az idő körülményeihez nem illő rendelete végképen törültsék el azon oknál fogva, mert e' törvény, mellynek hozatala épen azon időbe esik, midőn a' jobbágy a' földes úrnak tulajdonává alacsonyítatván le, neki külön birtoka nem is volt, a' beültetett jobbágy-helyek pedig a' földes úrnak legbecsesebb tulajdona lévén, visszaéléstől félni nem is lehetett, most midőn a' földes úr jogai, és a' jobbágnak tartozásai törvény által lévén meghatározva, a' földes urával jogi viszonyban áll, és a' pusztai birtok, a' körülmények kifejlődése miatt, becsesebbé vált, végre, a' jobbágnak a' haszonvétel szabad adása-vevése is megengedettett: elavultnak állíthatatik. A' mélt. fő Rendek azonban az általunk felállított magyarázatot elfogadni nem akarván, e' részben semmi nem történt, hanem az 1-ső Rész 40 czíme aként mint van, és az 1836-ki törvényben említetik, továbbá is megtartott.

Ellenben mit a' mult országgyűlése olly lelkesedéssel pártolt, és a' miből a' szólás szabadsági sérelmek bő forrása nagy



részben származott: a' *jobbágyok örök megválthatási szabadsága*, jó Fejedelmünk k. hozzájárultával ez Országgyűlésen, a' nemesi és alapítványi javak tekintetéből szükséges némelly korlátozásokkal törvénybe ment.

Más országokban, hol a' jobbágyi viszonyok a' közép századokból az újabb időbe szinte által származtak, és hol a' fenálló viszonyoknak erőszakos felforgatása nélkül, a' nemzet békés előhaladás útján igyekezett javítani és igazítani: ezen jobbágyi viszonyok feloldozását a' kormány indítványozván, a' végrehajtó hatalom legszebb feladatai közé tartozott, az alkotott törvényt eszközlésbe is venni, és a' jobbágyok felszabadulása a' kormánytól előmozdítva, annak közvetlen befolyása, és közbejárása által történt. Nálunk e' törvényért a' kiváltsággal bíró osztálya a' nemzetnek, az a' kinek ezen viszonyok fentartása talán leginkább feküdt volna érdekében, vivott; — És ezen megfordított viszonyból az következett hogy az Ország Rendei, és különösen a' rendi tábla, a' a' mennyire lehetett, e' törvény eszközlésbe vételére nézve a' kormánynak minél kevesebb befolyást hagyni iparkodott.

Történt indítvány, hogy ezen megváltásra bizonyos célirányos módosítások mellett a' kibecsülési törvény elvei alkalmaztassanak; a' fentebbi nézet azonban győzött, és a' megváltás eszközlésbe vétele a' földes úr és jobbágy közötti szabad alkura maradt hagyva. Tételt azon indít-

vány is, hogy az alku egy bizonyos maximum meghatározása mellett, az úrbéri járandóság egy része iránt is tétethessék, mert nem a föld maga, hanem annak haszonvétele teszi az adó alapját, hanem ezen indítvány sem nyert pártolást.

Ohajtandó lett volna, hogy illy körülmények között egy *nemzeti Bank* létesítése által lehetett volna gondoskodni arról, hogy azou községek, mellyek magokat megváltani kívánják, és már egyességre is léptek, a tőkét minél könnyebb feltétel alatt megszerezhessék, és ekép a szükséges eszközök megszerzésében idegen tőkepenzesekre ne szoruljanak, felírásunk azonban, melly által a nemzeti Bank felállítására vélemény adás végett egy Országos Biztosság kinevezését kértük, mint fenebb említünk, válasz nélkül maradt.

Az anyagi jólét mellett szükség gondoskodni a szellemi kifejlődésről is; a népnevelés iránti szükséges intézkedések előleges kidolgozására tehát kerületi választmányt rendeltünk; ennek munkálata azonban, mellyet az Országgyűlésének végnapjaiban adott be, kimerítőleg tanácskozás alá nem vétethetett, hanem egy törvényjavaslatra adott alkalmat, mellyben e tárgy bővebb kidolgozására Országos választmány rendeltetik; e törvényjavaslat azonban az idő rövidege miatt a fő Rendek táblája által tanácskozásba nem vétethetett.

A mult Országgyűlésen indítványozott és a Rendek által elfogadott úgy nevezett 8-dik úrbéri czikkely által igyekeztünk

biztosítani a' nem nemesek személy és vagyonbeli bátorságát is ; a' fő Rendek azonban azt válaszolván, hogy ezen elvet nem általánosan kimondani, hanem czélirányos törvények hozatala által tetleg létesíteni szükségesebb, ezen törvény alkotását, az idő rövidsége miatt tovább nem sürgettük.

Ellenben törvény alkottatott, mellynél fogva az 1836 : 16 t. cz. rendelete az ítéleteknek okokkali támogatásáról a' büntető perekre is kiterjesztetik ; és a' perlekedők könnyítésére szolgál, hogy az 1836 : 45 t. cz. a jövő Országgyűlésekre is kiterjesztetett.

Az Ország területét illető határbeli, visszacsatolási, és különféle törvényhatóságok között fenforgó beszegelési kérdéseket illetőleg: az ország határaitra nézve kiküldve lévő Biztosságok kiegészítettek; különösen pedig Moson vármegye és az ausztriai Brucki uradalom határai közötti határbeli, adózási, és törvényhatósággyakorlási kérdés a' 32-dik t. cz. által elintéztetett. — Marmaros és Erdély között Ignátyasza Havas iránt, úgy szinte Bihar és Erdély között fenforgó határbeli kérdésekre nézve Biztosságok küldettek ki. — Kraszó, Erdély, és a Véghelyek közötti határvillongás tárgyában az 1836 : 31 t. cz. által kiküldött Biztosság tudósításának nyomán ő Felsége megkérte, hogy Erdély részéről egy hasonló, a' magyar országi Biztosságokkal egyértőleg munkálódó országos választmány kiküldetését eszközölni kegyelmesen méltóztassék.

Az elszakasztott Részeknek nevezetesen Gallicziának és Lodomeriának visszacsatoltatásában az 1830 : 5 t. cz. által kiküldetett választmány munkálódásának mi karban létéről is a' tudósítást bekivántuk, melly előnkbe is adatott ugyan, de nem olly karban, hogy a' dolog velejére nézve megkívántató rendelkezések alapjául szolgálhattott volna; a' választmány tehát munkálódásának folytatására, és minél előbbi befejezésére, egyszersmind pedig oda utasítatott, hogy a' legközelebbi Országgyűlés eleibe munkálatának folytatásáról tudósítását bemutassa. — Az 1836 : 21 t. cz. által az Erdélyi Részek visszacsatoltatván, a' visszacsatolásnak tetleges eszközzésére Ő Felsége egy Biztosságot rendelni méltóztatott; Sürgettük ezen Biztosság munkálatának beadását is, mert a' valóságos visszacsatolás iránt rendelkezni annál szükségesebbnek véltük, minél bizonytalanabb a' már törvényesen visszacsatolt, tetleg azonban előbbeni viszonyaiban meghagyott Részeknek mind magyar Országhoz, mind Erdélyhez képesti köz állása. Ő Felsége a' folyó évi April 30-kán költ k. válaszában azt méltóztatik kinyilatkoztatni, hogy mind az Erdélyi Cancellariánál, mind pedig az eljáró Biztosságnál a' szükséges rendelkezések a' munkálat siettetésére újlag is megtéve, és ezek az Ország kívánsága iránt értesítve vannak.

Ezen erdélyi részekre nézve megjegyezni szükségesnek tartjuk, hogy miután azok az 1836: 21 t. cz. alkotásának idejé-

től fogva Magyarországnak valóságos kiegészítő részei, mind a' katona ajánlásból, mind a' magyar Színházra tett ajánlatból aránylag őket illető teher reájok is kivitettetett.

A' beszegellési kérdések iránt megjegyezzük, hogy Weszprém és Somogy vármegyék között Siófokra nézve a' kirendelve volt országos biztosság előtt kötött barátságos egyességet az Ország Rendei helybehagyván, a' Biztosság ezen egyességben foglalt rendelkezésnek végrehajtására útasított; az egyességnek törvénybe iktatása pedig azon időre halasztatott, midőn a' Biztosság a' végrehajtásnak mikénti eszközléséről tudósítását be fogja mutatni.

Bács Szerém és Verőcze vármegyék között Zsiva tájéka, nem különben Cséb, és Butykovác szigetei iránt törvény alkotott, mellynél fogva ezen szigetek, úgy szinte Zsiva tájéka is Bács vármegyéhez csatoltatnak.

Vége Borsod és Abaúj vármegyék között Aszaló mezőváros és Böcs helysége iránt fenforgó bekebelezési kérdés elintézésére az 1827. 16 t. cz. által kirendelt Biztosság helyesített elnöke egy tudósítást adott be, mellyből mivel úgy tapasztaltuk, hogy a' tudósító elnök a' Biztosság egyéb tagjai közbe jötte nélkül járt el ezen kérdés további tárgyalása ujlag a' Biztossághoz visszautasítatott.

Az országos Biztosságok kiküldetését illetőleg azon szokás, miszerint az akadá-

lyozott, vagy időközben elhott tagok helyett másokat a' Nádor nevezett, ez Országgyűlésén jövendőre nézve megszüntetett, mert a' Karok és Rendek táblája az 183<sup>2</sup>/<sub>6</sub>-diki Országgyűlés példája szerint a' Biztosságokhoz kirendelt tagokat titkos szavazás útján választván, egyszersmind a' rendes tagok akadályozásának esetére is, két pótló tagok rendeltettek. Egyébiránt a' küldöttségi tagokra nézve a' Karok és Rendek táblája részéről határozatképen kimondatott, hogy azok, kik időközben királyi kinevezéstől függő hivatalt vállalnak, a' küldöttség eljárásában részt ne vehessenek.

Az Ország előleges és közönséges sérelmei és kívánatai ezen Országgyűlésen is a' szokott módon tárgyaltattak, ez utóbbiak öszveszedésére t. i. országos Biztosság rendeltetvén. Számos pontokra nézve a' mélt. fő Rendekkel nem sikerült az egység; hogy tehát azoknak felterjesztése ne akadályoztassék, mellyekre nézve a' fő rendi tábla is megegyezett, ezek egy külön felírásban April. 15-kén felterjesztettek. Folytatott értekezés útján egyességet nyert, és némelly törvényhatóságok által az első felírás felterjesztése után benyújtott sérelmek és kívánatok egy 2-dik felírásban Május 2-ikán terjesztettek fel; végre az Országgyűlésének utolsó napjaiban Zólyom vármegye által a' házaló kereskedés megszorítását panaszló sérelem is felküldetett.

A' sérelmek tárgyában több rendbéli k. válaszok érkeztek, nevezetesen az 1836-ik évi Martius 28-kán még a' mult Országgyűlése alatt felterjesztett sérelmekre nézve a' folyó évi Január 27-dik napján; — és a' mennyiben ezen k. válasz némelly pontjai kielégítőek nem valának, új felírás történt; az előleges és egyéb országos sérelmek tárgyában három rendbéli k. válasz érkezett April 29-ről, Május 1-ső, és Május 9-dik napjairól; e' szerint az ezen Országgyűlésen felterjesztett sérelmek közül k. válasz nélkül egy sem maradt. Ezen k. válaszok több pontokban kedvezők is, és a' mennyiben a' felterjesztés mellé törvényjavaslat csatoltatott, ez a' törvénykönyvbe iktattatván, a' többi pont feletti érdemleges tanácskozások az idő rövidege miatt a' jövő Országgyűlésére halasztattak. Fájdalommal említjük, hogy Gömör és Heves vármegyék által királyi biztossági eljárások, Bars vármegye által pedig a' királyi Biztos kirendelését megelőző rendeletek miatt előterjesztett sérelmek iránt a' mélt. fő Rendekkel nem egyesülhettünk.

Hasonló okból nem terjesztethettek fel a' szövetséges hét Bányavárosok sérelmei is, kik százados polgári szervezetüket II-dik József császár önkényes rendeletei által felforgatva panaszolván, privilegialis jussaikba visszatétetni kívántak.

Az Ország Rendei eszközökről is kívántak volna gondoskodni, mellyek a' Haza közjávára szükséges olly sokféle Intézetek létesítését előmozdítanák; e' czélból

tételet azon indítvány, hogy az egyházi hivatalok jövedelmei, az üresség idejében, az Ország közrendelkezése alá adassanak, és az a' Rendekek tábláján közmegegyezéssel el is fogadtatott ugyan, de a' mélt. fő Rendekek által elleneztetvén, kéntelenek valánk ezt, és minden további, egy az Ország rendelkezésétől függő fundus publicus iránti rendelkezéseket a' jövő kor buzgóságának általadni.

Egyszer'smind Arad vármegye által azon 1805-től fogva minden országgyűlésen előadott panasz megújítván, hogy néhai Bibicsné alapítványa rendetlenül kezelte-  
tik, ezen panaszt külön felírás mellett terjesztettük fel; — és azt is kívántuk volna, hogy a' helytartó Tanács felügyelése alatt kezelt egyéb alapítványok és tőkepénzek iránti számadások közöltessenek. Ez utóbbi pontra nézve azonban az egyesség a' mélt. fő Rendekekkel nem sikerült, az országos pénztárok állapotja mindazáltal a' szokott formában az Ország Rendeivel most is közöltetett.

A' budapesti álló hid iránt az országos választmány által kötött szerződés törvénybe iktattatott. — Koronaörnek gróf Teleky József választatott. — Az 1825<sup>7</sup>: 14 törvényczikkelyben a' törzsökös jogvitátást tárgyzó perekre nézve rendelkezés nem lévén, ezen perek a' Báni tábla eleibe útasítottak. Az 1836: 25 t. cz. Bécsből Magyar országon keresztül Triesztig vezetendő vas útra is kiterjesztetett. — A' városi polgárok által teendő végrendeletek formája iránt.



és a' városi Tanács előtti ügyészi meghatalmazotti vallásokról rendelkezés történt. Az elhunyt egyházi személyek által hátrahagyott örökség kezeléséről; — a' Jászoknak a' helypénztöli felmentetésök iránt; — végre az önkénytes zár, és moratorium parancsolatok tárgyában törvény alkottatott.

Ezeken kívül ohajtottuk volna, hogy a' mult Országgyűlése alkalmával ő császári királyi fő Herczezsége által, egy Pesten építendő Országháznak készítenni ígért terve is előnkbe adatott volna; és pedig annyival inkább, minél világosabban nyilatkozott a' nemzet azon köz ohajtása ez alkalommal is, hogy az Országgyűlései Pesten az Ország közepette tartassanak. O cs. k. fő Herczezsége értesítvén az Ország Rendeit, hogy súlyos betegsége által akadályozva, ígérését nem teljesíthette, ezen nyilatkozáson ez alkalommal megnyugodtunk.

Felírás történt a' Ludoviceai út megváltása iránt is, választ azonban nem vevénk.

Most midőn a' vallásbeli egyenetlenségek világszerte újlag felingereltettek, ohajtottuk volna megkérni O Felségét, hogy a' fenálló törvények értelmében, az Ország Rendei tudta 's megegyezése nélkül új szerzetes Rendeknek az országban letelepedését meg ne engedje; a' fő Rendek meg nem egyezése miatt azonban e' célra intézett felírásunkat fel nem terjeszthettük.

A' nemzeti Museum, mellynek célja, hogy az értelmi kifejlődés költségesebb eszközeinek öszvesítése által, annak előmozdítására szolgáljon, szinte magára vonta fi-

gyelmünket. Ohajtottuk volna az építési számadásokat látni, ő cs. k. fő Herczegsége mindazáltal oda nyilatkozván, hogy a' munka bevégeztéig azokat tökéletesen öszveszedni nem lehet, ezen nyilatkozásban megnyúgodtunk, némely gyűjtemények megszerzését, 's illetőleg megvi'sgáltatását azonban ő cs. k. fő Herczegsége magára vállalni, különösen pedig a' gróf Ráday nemzetség könyvtárára nézve azt válaszolni méltóztott, hogy az 1838-diki árvíz, melly a' Museum épületeit is feldulta, és így azon körülmény, hogy a' könyvtár felállítására hely nem volt, okozta ezen könyvtár megszerzésének elhalasztását.

Ide tartozik azon jelentésünk is, hogy a' Museumban egy művészeti osztálynak felállítását, és ezen osztály elnökévé Feren-czy István neveztetését a' Tettes Rendek utasításánál fogva indítványoztuk; a' mélt. fő Rendek azonban ezt el nem fogadván, a' Karok és Rendek tábláján is azon csekély többség, melly által az indítvány pártoltott, elenyészett.

Hátra van, hogy a' köz adó megajánlásáról szóljunk; annak mértékét, miután sem a' Státus köz szükségei, sem pedig a' közjövedelmek felszámítása az Ország Rendei elébe nem terjesztetik, meghatározni az önkény szokta; ohajtottuk volna tehát ezen terhet minél inkább könnyíteni, ha csak azért is, mivel több Törvényhatóságoknál az eddigi adó fizetésében még kinlévő hátramaradások ezen adónak szám szerint bármi csekély, aránylag terhes voltát csal-

hatlanul bizonyítják; a' többség azonban az eddigi adót egész mennyiségben megajánlotta, — és azon indítvány is, hogy a' jelen Országgyűlésének megnyitása, és a' törvényes három éveknek lefolyta közötti időre eső adó mennyiségnek bé, vagy bé nem hajtása iránt rendelkezés történjék, többséget nem nyert, egyébiránt világosan kijelentetett az ajánlatot magában foglaló felírásban, hogy a' jelenleg meghatározott adómennyiség 1840-dik évi Május 13-tól 1843-dik évi Május 13-kig és nem tovább értetik.

Az előre bocsátottakat rövid summába foglalva, tagadni nem lehet, hogy ezen Országgyűlését, ama sérelmeken kívül, melyek az alkotmány gyökerén a' legközelebb mult Országgyűlés befejezését követő három évek alatt olly mély sebeket ejtettek, számos előhaladási kérdések is foglalatoskodtatták, — hogy azoknak következései megszüntetvén, több tárgyakra nézve az előhaladás szellemében üdvösséges törvények is alkottattak; de minden előhaladásnak alapja, 's legbiztosabb előkészítője a' nyilvánosság hatalmas eszköze: a' *szabad Sajtó*. Ez által készül a' nemzet új eszmék felfogására, és maga az előlépés teljes sikerrel csak akkor történhetik, ha sajtó által az eszmék annak felfogására elkészülvén, azok előbb a' nemzet szellemi életébe általmentek. A' sajtó iránt is akartunk tehát törvényt alkotni, de a' kerületileg ki-rendelt választmány, egyéb elfoglaltatásai miatt megbízásában el nem járhatott, nem hisszük azonban, hogy a' nemzet, melly ha-

ladni megindult, a' haladás ezen hathatós eszközének kivivásától valaha elállani képes lehessen. Azon óhajtással fejezzük tehát be tudósításunkat, hogy vajha minél előbb felderülne Hazánkra is e' dicső nap világa, mellynek sugárai más szabad Országok és Nemzetek életében irigylendő gyümölcsöket érlelének.

Egyébiránt addig is, míg a' törvények kihirdettetnének, azoknak jegyzékét *f. ide f. alá* mellékelve, magunkat a' **Tekintetes Karok és Rendek** kegyességébe mély alázatossággal ajánljuk, 's maradunk **Pesten Junius 8-án 1840.**

**A' Tekintetes Karoknak és Rendeknek**

alázatos szolgáji

**Dubraviczky Simon,  
Szentkirályi Mórész.**